БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ҚИЗИЛ ЎЗБЕКИСТОН

ЎЗБЕКИСТОН КОМПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ, ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ВА МИНИСТРЛАР СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

«КЫЗЫЛ УЗБЕКИСТОН» — ОРГАН ЦЕНТРАЛЬНОГО КОМИТЕТА КОМПАРТИИ УЗБЕКИСТАНА, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ УЗБЕКСКОЙ ССР.

42-йил чиқиши
№ 155 (11.601)

5 июль, сешанба, 1960 йил.

Баҳоси 30 тийин.

КУЧ БИРЛИКДА

Австрия касаба союзлари бирлашмасининг вакиллари билан 1960 йил 2 июлда бўлган учрашувда

Н. С. ХРУЩЧЕВ нутқи

ВЕНА, 2 июль. (ТАСС махсус мухбири). Австрияда давлат визити билан меҳмон бўлиб турган СССР Министрлар Совети Раиси Н. С. Хрущчев Австрия касаба союзлари бирлашмаси раҳбарлигининг таклифига биноан, бугун Австрия касаба союзлари бирлашмаси кенгайтирилган правлениесининг аъзолари билан, шунингдек Австрия тармоқ касаба союзларининг раҳбарлари билан учрашди ва Австрия касаба союзлари бирлашмасининг раиси Ф. Ола Н. С. Хрущчевга уларни таништирди.

Австрия касаба союзлари бирлашмаси 16 та тармоқ касаба союзларидан иборат. Бу касаба союзларининг 1.475.000 аъзоси бор, булар ишлаб турган бутун аҳолининг 2/3 қисмини ташкил этади. Касаба союзларида ишчилар 58 процент, хизматчилар 42 процент. Кон ва металлургия саноати ишчиларининг касаба союзи, хусусий корхоналар хизматчиларининг касаба союзи ва бинокор ишчилар касаба союзи энг йирик тармоқ касаба союзларидан ҳисобланади.

Ф. Ола учрашувда нутқ сўзлаб, Австрия касаба союзлари номидан Н. С. Хрущчевни табриклади. Ола Н. С. Хрущчевнинг Австрияга сафар қилиб келганлиги муносабати билан мамнуният изҳор қилиб, бу учрашув Австрия касаба союзларига бўлган илтифотнинг ифодаси деб ҳисобланаётганлигини айтди.

Ола Совет ҳукумати бошлиғининг Австрия билан Давлат шартномаси тузиш ишига катта ҳисса қўшганлигини айтди. Шу муносабат билан Австрия касаба союзларининг раҳбари Австрия халқининг фашизм вақтида жуда катта қурбонлар берганлигини эслатиб ўтди. Австрияликлардан жуда кўп минглаб кишилар, — деди Ола, — фашист жаллодлар қўлида ҳалок бўлди.

Ола тинч-тотув яшаш кераклигини, ҳамма соҳаларда тинч мусобақа қилиш кераклигини айтди ва сўзининг охирида шахсан Н. С. Хрущчевга ва бутун совет халқига катта муваффақиятлар тилади.

Сўнгра учрашув қатнашчилари қизғин кутиб олган СССР Министрлар Совети Раиси Н. С. Хрущчев нутқ сўзлади.

* * *

Ҳурматли ўртоқлар! Дўстлар!

Гарчи бу ерда, Австрияда йиғилишларда ҳозир бўлганларга кўпинча «жаноблар» деб мурожаат қилишга одатланган бўлсак ҳам, бу сафар мен меҳнат аҳллари ўртасида одат бўлиб қолган «ўртоқлар» деган сўзни айтаётганлигим учун айниқса хурсандман.

Австрия касаба союзлари бирлашмасининг раҳбарлигига ва унинг президенти ўртоқ Франц Олага бу учрашувни ташкил этганликлари учун ташаккур айтиб ўтмоқчиман.

Сизларга ва Австриянинг ҳамма меҳнаткашларига совет халқининг қизғин саломини топширишга ижозат бергайсиз. Совет касаба союзларидан ҳам салом айтишга ижозат бергайсиз; чунки мен ҳам касаба союз аъзосиман ва бу билан фахрланаман.

Мамлакатларимизнинг ишчилари қадим вақтлардан бери пролетар бирдамлиги алоқалари билан боғланиб келганлар. 1905—1907 йиллардаги Биринчи рус революцияси давридаёқ Вена, Линц ва Австриядаги бошқа шаҳарларнинг ишчилари чоризмга қарши курашаётган рус ишчиларини қувватлаб митинглар ва намойишлар ташкил қилган эдилар. Ўз навбатида Россиядаги 1905 йилдаги революцион жанглар Австрия—Венгрия меҳнаткашларига умумий сайлов ҳуқуқи учун олиб борилган курашда янги куч бағишлаган эди.

В. И. Лениннинг ўша даврга тааллуқли сўзларини сизларга эслатиб ўтишга ижозат бергайсиз.

«Рус революцияси ўз таъсирини, деб ёзган эди у, — ғарб томондаги мамлакатларга ҳам билвосита ўтказди. Шуни унутмаслик керакки, подшонинг конституцион манифести тўғрисидаги телеграмма 1905 йил 30 октябрда Венага етиб келиши биланоқ бу хабар Австрияда ялпи сайлов ҳуқуқининг узил-кесил ғалаба қозонишида ҳал қилувчи роль ўйнади».

Улуғ Октябрь социалистик революцияси ғалаба қозонганидан кейин чет эл интервенциясига, вайроналикка ва очликка қарши қаҳрамонона курашаётган Россия ишчилари ўзларининг синфдош миллион-миллион қардошлари — чет мамлакатларнинг меҳнаткашлари, шу жумладан Австрия пролетариати хайрихоҳлик билан қўллаб-қувватлаганлигини ҳамиша ҳис қилиб турдилар.

Ишчилар Венадаги митингларда рус революциясини табрикладилар, фронтда эса Австрия солдатлари рус солдатлари билан биродарлашдилар. Ўша вақтда Россиядан ўрнак олиниб, Австрияда ишчи ва солдат Советлари пайдо бўлди. Октябрь революциясидан кейин сизларнинг мамлакатингизда, масалан, 8 соатлик иш куни жорий қилинганлигига, ишчиларнинг манфаатларини ҳимоя қилиш соҳасида маълум ҳуқуқлар олган ишлаб чиқариш кенгашлари қонунлаштирилганлигига рус ишчилар синфи маълум бир даражада ёрдам берди деб ўйлайман.

Бошқа бир нарсани ҳам қайд қилиб ўтмоқчи бўламан. Бир қанча сиёсий масалаларга қарашларда принципиал тафовутлар бўлганлигига қарамай, Австрия ишчилар ҳаракатининг кўзга кўринган арбоблари энг кўзга кўринган рус революционерлари билан алоқада бўлиб келдилар, бир қанча ҳолларда уларга зарур ёрдам кўрсатдилар. Масалан, 1914 йил июль ойида Австрия—Венгрия ҳукумат маъмурлари Поронинда Владимир Ильич Ленинни қамоққа олганларида унинг хотини Надежда Константиновна Крупская Австрия парламентининг депутатлари Виктор Адлерга ва Герман Диамандга ёрдам сўраб мурожаат қилди. Шу депутатларнинг аралашуви, ҳукумат маъмурларига тазйиқ ўтказганлиги ўз натижасини берди. Орадан кўп ўтмай В. И. Ленин тюрьмадан чиқарилди ва Швейцарияга жўнаб кетди.

Совет кишилари Австрия ишчилар синфининг ўз ҳуқуқлари учун, реакцияга ва фашизмга қарши олиб борган қаҳрамонона курашини чуқур хайрихоҳлик ҳислари билан кузатиб турдилар. 1934 йилда Австриядаги февраль жангларининг тарихий кунлари халқимизнинг хотирасида абадий сақланиб қолди, ўша вақтда Вена, Линц, Грац ва бошқа шаҳарларнинг пролетариати демократияни ҳимоя қилмоқ ва фашизм режимининг ўрнатилишига қаршилик кўрсатмоқ учун қўлига қурол олиб бош кўтарди.

Азиз дўстлар! Сизларга шу нарса яхши маълумки, Совет Иттифоқи Австрия республикасининг мустақиллигини ва суверенитетини ҳамиша ҳимоя қилиб келди. Мамлакатингиз учун фожеона кунлар бўлган ва Гитлер Австрияни оккупация қилиб олган 1938 йилнинг март кунларини эслаб ўтишнинг ўзи кифоя қилади. Австриянинг аншлюс қилинганлигини тан олмаган ва герман милитаристларининг агрессив, босқинчилик ҳаракатларини кескин равишда қоралаган бирдан-бир улуғ давлат СССР бўлган эди.

Иккинчи жаҳон уруши йилларида совет кишилари Европа мамлакатларини гитлерчи оккупантлардан озод қилиш учун курашда ўз жонларини аямадилар. 1945 йилнинг баҳорида ўн минглаб совет солдатлари ва офицерлари Австрия шаҳарларини озод қилиш учун, гўзал пойтахтингиз Венани гитлерчиларнинг қўшинларидан озод қилиш учун олиб борилган жангларда ўз жонларини фидо қилдилар. Австрия халқи бу қаҳрамонларнинг хотирасини ҳурматламоқда — совет жангчиларининг гуллар билан тўшалган қабрларини зиёрат қилганимизда биз бунга яна бир марта қаноат ҳосил қилдик.

Халқларимиз ўртасидаги алоқаларни, Австрия ишчилари билан совет ишчилари ўртасидаги алоқаларни кенгайтириш жуда катта аҳамиятга эга. Ахир, ҳамма мамлакатларнинг меҳнаткашлари олдида умумий вазифалар турибдику, уларнинг манфаатлари ва мақсадлари умумий-ку. Бизлар бир-биримизни қанчалик яхши билсак, ҳамма мамлакатлардаги меҳнаткаш халқнинг кўп миллионли армияси қилаётган ҳаракатлардаги бирликка шунчалик тез эришиш мумкин бўлиб қолади.

Бизни хурсанд қилаётган нарса шуки, кейинги йилларда мамлакатларимизнинг касаба союз бирлашмалари ўртасида дўстона алоқалар ва боғланишлар вужудга келди ва муваффақиятли равишда ривожланмоқда. Сизларни ишонтириб шуни айтишим мумкинки, ўртоқлар, агар биз касаба союз делегацияларини бир-биримизга юбориб туришни кенгайтирсак, алоқаларимизни кучайтирсак, тез-тез учрашиб турсак ва ҳаммамизни қизиқтираётган проблемаларни тез-тез муҳокама қилиб турсак бунга совет касаба союзлари жуда хурсанд бўладилар.

Биз очиқдан-очиқ ва самимият билан шуни айтамизки, гарчи биз коммунизмни энг адолатли, энг яхши ижтимоий тузум деб ҳисоблаётган бўлсак ҳам, лекин сизларга коммунистик идеологияни зўрлаб қабул қилдириш нияти бизда асло йўқ. Коммунизмнинг ғалаба қилиши муқаррар эканлигига ер юзидаги одамларнинг ҳаммаси ахир бир кун албатта қаноат ҳосил қиладилар, коммунистик тузум энг прогрессив, энг инсонпарвар тузум эканлигини тушуниб оладилар, биз бунга ғоят аминмиз. Фақат шу тузумгина одамларнинг моддий ва маънавий эҳтиёжларини қондиришни таъминлаши мумкин.

Кези келганда шуни айтиб ўтайки, СССР даги турмушни ва қурилишни диққат билан кузатиб бораётган соф виждонли ҳар бир киши ўзи учун мутлақо муайян хулосалар чиқариб олмаслиги мумкин эмас. Масалан, Отто Бауэрнинг 1936 йилда босилиб чиққан «Икки жаҳон уруши ўртасидаги даврда» деган китоби менинг эсимга тушиб қолди. Отто Бауэр кўп масалаларда бизнинг фикримизга қўшилмаганлигини ўзларингиз биласиз, у реформизм раҳбарларидан бири бўлганлиги маълум, бунинг учун уни В. И. Ленин ўз вақтида неча марталаб ва жуда тўғри танқид қилган эди. Лекин Отто Бауэр ўз умрининг охирида мардлик қилиб ва ўзида зўр ирода кучини топиб фактларга очиқ кўз билан қаради ва тўғри баҳо берди. Бауэр ўз китобида, Совет давлатини халқнинг кенг табақалари қувватлаётганлигини айтди ва Совет Иттифоқи «социалистик ижтимоий тузумнинг иқтисодий, социал, маданий жиҳатдан устунлигини бир неча йил ичида жаҳоннинг ҳамма халқларига

(Давоми иккинчи бетда)

ШЕНБРУНН САРОЙИДА ҚАБУЛ МАРОСИМИ

ВЕНА, 2 июль. (ТАСС). Кеча кечқурун федерал канцлер Ю. Рааб Австрия ҳукумати номидан Н. С. Хрущчев визити муносабати билан Шенбрунн саройида катта қабул маросими ўтказди. Ҳурматли меҳмон шарафига сарой паркидаги Глориетта ғалаба аркаси турли чироқлар билан безатилди. Саройга кираверишда ҳурматли меҳмонни федерал канцлер Ю. Рааб ва вице-канцлер Б. Питтерман кутиб олдилар. Сўнгра Австрия Республикасининг президенти А. Шерф ҳозир бўлган ҳолда Н. С. Хрущчевга Венадаги дипломатик корпус—Венадаги элчихоналар ва миссияларнинг бошлиқлари таништирилди.

Жуда кўп фахрий меҳмонлар орасида Австрия министрлари, парламент депутатлари, мамлакатнинг йирик сиёсий арбоблари бор эди. Улар Н. С. Хрущчев билан бирга Австрияга келган совет министрлари ва жамоат арбоблари билан самимий вазиятда суҳбатлашдилар. Асосий залдаги думалоқ стол атрофида Н. С. Хрущчев, доктор А. Шерф, Н. С. Хрущчевнинг рафиқаси ва қизи, президент А. Шерфнинг қизи, Е. А. Фурцева, Ю. Рааб, Б. Питтерман ўтирибдилар.

Н. С. Хрущчев умумий залда пайдо бўлганида ҳамма меҳмонлар уни қарсаклар билан кутиб олдилар. Матбуот вакиллари Н. С. Хрущчев томонга дарҳол тўпланиб, нима қилиб бўлса ҳам уни суратга олиш ёки ўз саволларига жавоб олишга интилдилар. Н. С. Хрущчев меҳмонлар билан бемалол гаплаша бошлади. Меҳмонлар орасида Австриянинг яқинда Совет Иттифоқига бориб келган сиёсий ва жамоат арбоблари бор эди. Н. С. Хрущчев улар билан суҳбатлашди, ҳазил қилишди ва Вена ҳақидаги таассуротларини айтиб берди. У кеча эрталаб Вена билан яқиндан танишиш имконига эга бўлган эди.

Вена. Н. С. Хрущчев ва унинг ҳамроҳлари мамлакатдаги энг йирик автомобиль заводини бориб кўрдилар. «Австро-Фиат» номи билан машҳур бўлган бу завод Флоридсдорф ишчи районида жойлашган.
СУРАТДА: Н. С. ХРУЩЧЕВ завод ишчи ва хизматчиларининг табригига жавоб қайтармоқда.

ТАСС махсус фотомухбири В. КОШЕВОЙ фотоси.
(Сурат фототелеграф орқали олинган).

Президент Р. ПРАСАД Ё. С. НАСРИДДИНОВА ҳузурида бўлди

4 июль эрта билан Ҳиндистон Республикаси Президенти Ражендра Прасад Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси Ё. С. Насриддинова ҳузурида бўлди.

Ҳиндистон Республикаси Президенти билан бирга Ҳиндистон темир йўл транспорти министри Жагживан Рам, Ҳиндистоннинг СССР даги Элчиси К. П. Ш. Менон, Президентнинг секретари А. В. Пал, ташқи ишлар бўйича секретарь С. Датт, Президентнинг ҳарбий секретари генерал-майор Сардор Харнарайн Сингх ва Р. Прасаднинг СССР бўйлаб қилаётган сафарида унга ҳамроҳ бўлган ҳиндистонлик бошқа расмий кишилар ҳам бор эди.

Р. Прасад билан Ё. С. Насриддинова самимий ва дўстона суҳбатлашдилар. Ё. С. Насриддинова Ҳиндистон Республикаси Президентини республика экономикаси ва маданиятининг ривожланиши, етти йилликда экономика ва маданиятни янада юксалтириш истиқболлари, Ўзбекистон ССР нинг давлат тузилиши билан таништирди.

Суҳбатда Совет томонидан СССР Олий Совети Президиуми Раисининг ўринбосари Ш. М. Арушанян, Ўзбекистон ССР Олий Советининг Раиси Р. Ғ. Ғуломов, Россия Федерацияси Министрлар Совети Раисининг ўринбосари ва РСФСР ташқи ишлар министри М. Д. Яковлев, СССР нинг Ҳиндистондаги Элчиси И. А. Бенедиктов, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг секретари И. В. Бабков, Ўзбекистон ССР Олий Совети Ташқи ишлар комиссиясининг раиси Ғ. С. Султонов, республика Олий Совети Президиумининг аъзолари К. З. Зокиров, С. Пўлатова, республика министри А. Хўжаев, СССР Ташқи ишлар министрлиги Шарқи-Жанубий Осиё Бўлими мудирининг ўринбосари Ф. П. Доля ҳозир бўлдилар.

(ЎзТАГ).

САМИМИЙ ТАБРИКЛАР

СССР Министрлар Советининг Раиси Н. С. Хрущчев янги йил муносабати билан дўст ва эркпарвар Ироқ халқини табриклаб ва унга муваффақиятлар ҳамда равнақ тилаб, 23 июнда Ироқ Республикасининг бош министри Абдил Карим Қосимга телеграмма юборди. Ироқ халқи ўз ватанининг мустақиллиги ва тараққиёти учун курашда олижаноб мардлик ва фидокорлик кўрсатди.

Абдил Карим Қосим ўзининг жавоб телеграммасида табрик учун астойдил ташаккур билдириб, СССР билан Ироқ ўртасидаги ҳамкорлик алоқалари ҳамда ҳар иккала дўст халқ ўртасида вужудга келган яхши муносабатлар бундан буён ҳам мустаҳкамланади ва равнақ топади, деб ишонч билдиради.

Айни бир вақтда СССР Олий Совети Президиумининг Раиси Л. И. Брежнев ҳам Ироқ Республикаси Олий давлат кенгашининг раиси Нажиб Аррабийга табрик телеграммаси юборди. Нажиб Аррабий ўзининг жавоб телеграммасида қутлаганлик учун миннатдорчилик билдирди. (ТАСС).

ҲУРМАТЛИ МЕҲМОН ЎЗБЕКИСТОНДА

Р. ПРАСАД ТОШКЕНТГА КЕЛДИ

Ҳиндистон Республикасининг Президенти Ражендра Прасад Тошкентга келиб, совет тупроғига илк қадам қўйган ва ўзининг Совет Иттифоқи бўйлаб қилаётган саёҳатини ана шу ердан бошлаган кундан буён ўн уч кун ўтди. 3 июлда Ўзбекистон пойтахти Совет Иттифоқи бўйлаб ўзининг сафарини тугаллаётган Ҳиндистон Президентини яна қизғин табриклашга муяссар бўлди.

Шаҳарнинг аэропортга олиб борадиган асосий магистраллари чиройли қилиб безатилган. Ҳурматли меҳмон шарафига, Совет—Ҳиндистон дўстлиги шарафига ҳинд, рус ва ўзбек тилларида табрик сўзлари ёзилган қизил алвонлар ҳамма ерда кўзга ташланиб турибди. Аэропорт биноси пештоқида Р. Прасад, Н. С. Хрущчев ва Л. И. Брежневларнинг портретлари қўйилган. Ҳиндистон Республикаси, ССР Иттифоқи ва Ўзбекистон ССРнинг давлат байроқлари ҳилпираб турибди.

Ҳиндистон Президентини кутиб олмоқ учун шаҳар меҳнаткашларининг неча юзлаб вакиллари аэродромга келган. Улар Совет ва Ҳиндистон байроқчаларини, гулдасталар кўтариб олганлар. Ҳурматли меҳмонни кутиб олмоқ учун СССР Олий Совети Президиуми Раисининг ўринбосари Ш. Р. Рашидов, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси Ё. С. Насриддинова, республика Министрлар Советининг раиси О. А. Алимов, СССР Олий Советининг депутатларидан Ф. Е. Титов, И. И. Федюнинский, Қ. М. Муртазоев, С. Н. Нуриддинов, Ўзбекистон ССР Олий Советининг Раиси Р. Ғ. Ғуломов, республика Министрлар Совети ҳузуридаги Комитет раиси Г. Ф. Наймушин, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг секретари И. В. Бабков, республика министрлари, Ўзбекистон ССР Олий Советининг депутатлари, журналистлар бу ерга келган эдилар.

Соат стрелкаси Самарқанддан йўл олган самолёт келадиган вақтга яқинлашади. Ҳиндистон Республикасининг Президенти Сталинободдан Тошкентга кела туриб, ана шу шаҳарда тўхтаган эди. Р. Прасад келаётган совет ҳаво кемаси аэродром устида доира ясаб, равонлик билан ерга қўнади. Ҳиндистон темир йўл транспорти министри Жакживан Рам, Ҳиндистоннинг СССРдаги Элчиси К. П. Ш. Менон, Президентнинг секретари А. В. Пай, ташқи ишлар бўйича секретари С. Датт, Президентнинг ҳарбий секретари генерал-майор Сардор Харнарайн Сингх ва ҳиндистонлик бошқа расмий кишилар ҳам президент билан биргаликда бу ерга келганлар. Ҳамроҳ бўлганлар орасида Ҳиндистоннинг бир группа атоқли журналистлари ҳам бор.

СССР Олий Совети Президиуми Раисининг ўринбосари Ш. М. Арушанян, Россия Федерацияси Министрлар Совети Раисининг ўринбосари ва РСФСР ташқи ишлар министри М. Д. Яковлев, СССРнинг Ҳиндистондаги Элчиси И. А. Бенедиктов, СССР Ташқи ишлар министрлиги Шарқи-Жанубий Осиё Бўлими мудирининг ўринбосари Ф. П. Доля Ҳиндистон Президентига ҳамроҳ бўлиб келган. Ҳиндистонлик меҳмонларни кутиб олмоқ учун Самарқандга борган республика Олий Совети Ташқи ишлар комиссиясининг раиси Ғ. С. Султонов, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг аъзоси К. З. Зокиров ҳам улар билан биргаликда келган.

Республика раҳбарлари ҳурматли меҳмон билан дўстона қўл қисишиб кўришадилар, болалар президентга гулдасталар тақдим этадилар.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси Ё. С. Насриддинова нутқ сўзлайди.

— Сиз орқали биз, — деди у Ҳиндистон Президентига мурожаат қилиб, жаҳон маданияти, фан ва санъати хазинасига ўзининг улкан ҳиссасини қўшган 400 миллионли

(Давоми учинчи бетда).

Ҳиндистон республикасининг Президенти Ражендра Праcаднинг Тошкент аэропортида кутиб олиниши.

И. ГЛАУБЕРЗОН фотоси.

ХАЛҚЛАР ТИЛАГИ—ТИНЧ-ТОТУВ ЯШАШ

Н. С. ХРУШЧЕВ нутқининг давоми

(Боши биринчи бетда)

амалда кўрсатади», деб ишонч билдирди. «Совет Иттифоқи, — деб ёзди О. Бауэр, — бутун дунёдаги социализм кучларининг энг қудратли марказидир», фашизмга қарши уруш бўлиб қолган тақдирда СССРнинг ғалаба қозониши «бутун дунёдаги ишчилар синфининг озодлик кураши учун зўр туртки» бўлур эди. Ҳақиқатан ҳам шундай бўлиб чиқди. Энди, ўртоқлар, совет касаба союзлари тўғрисида қисқача гапириб ўтишга ижозат бергайсиз. Совет касаба союзларида 55 миллионга яқин меҳнаткаш бирлашган. Бу — жуда катта куч. Совет касаба союзлари давлатимизнинг ҳаётида ғоят катта роль ўйнамоқдалар. Бизнинг касаба союзларимиз—идора қилиш мактаби, хўжаликни юритиш мактаби, қисқаси, коммунизм мактабидир.

Бу нарса амалда шуни кўрсатадики, Совет мамлакати меҳнаткашларининг кенг оммаси ишлаб чиқаришни ва давлатни бошқаришга тобора кўп жалб қилинмоқда. Бизнинг мамлакатимизда касаба союзларининг фабрика-завод комитетларига ва маҳаллий комитетларига катта ҳуқуқлар бериб қўйилган. Улар, масалан, ишлаб чиқариш планларининг ва коллектив шартномаларнинг бажарилиши тўғрисида корхона раҳбарларининг докладларини эшитадилар, касаба союз ташкилотлари топган камчиликларни тугатишни маъмуриятдан талаб қиладилар. Корхона маъмурияти касаба союзнинг розилигини олмасдан туриб тариф разрядларини ва иш нормаларини белгилашга ҳаққи йўқ.

Совет касаба союзлари маъмуриятнинг меҳнат тўғрисидаги қонунларни бажаришини, меҳнатни муҳофаза қилиш тўғрисидаги ҳамма қоидалар ва нормаларга риоя қилишини контроль қилиб турадилар. Касаба союзларининг махсус техника инспекторлари тегишли фармойишлар беришга, агар иш шароити ишчиларнинг соғлиғига хавф туғдираётганлиги аниқланган тақдирда участкаларни, цехларни ва ҳатто корхоналарни вақтинча ёпиб қўйиш тўғрисида буйруқ беришга ҳақлидирлар. Яна шуни ҳам сизларга айтиб ўтайки, агар директор шу инспекторларнинг кўрсатмаларига қулоқ солмайдиган бўлса, унинг аҳволи танг қилиб қўйилади!

Касаба союз комитетининг розилиги бўлмасдан туриб битта ҳам ишчи ёки хизматчи ишдан бўшатилиши мумкин эмас; агар у ёки бу ходимни хўжаликдаги раҳбарлик вазифасига тайинлаш керак бўлиб қолса, маъмурият касаба союз комитетининг фикрини ҳам ҳисобга олади.

Социал страхование соҳасида касаба союзларимизнинг роли катта. Аввало шуни айтиб ўтиш керакки, бизда ишчилар ва хизматчиларнинг ҳаммаси ҳеч бир истисносиз социал страхование қилинади ва социал страхование батамом давлат ҳисобига, яъни меҳнаткашлардан ҳеч қандай ажратмалар олинмай амалга оширилади. Шуни ҳам айтиб ўтиш керакки, қарилик пенсиялари эркакларга 60 ёшга етганида, хотинларга 55 ёшга етганида берилади, оғир ишларда ишлаб турган кишилар учун эса пенсия ёши анча кам қилиб белгиланган. Касаба союзлари социал страхование учун ажратилган жуда катта маблағларни батамом ўзлари тасарруф қиладилар. Фақат шу йилнинг ўзидагина бу мақсадлар учун 70 миллиард сўм пул сарфланади.

Бизнинг корхоналаримизда доимий ишлайдиган махсус ишлаб чиқариш кенгашлари тузилган, бу кенгашлар корхона коллективларининг умумий йиғилишларида сайланади. Кенгашларда корхоналар фаолиятининг муҳим проблемалари — меҳнатни ташкил қилиш, иш ҳақи, нормаллаштириш, янги техника, автоматлаштириш ва механизация ҳамда бошқа масалалар муҳокама қилинади.

Кўриб турибсизки, бизнинг мамлакатимизда ишчиларнинг ўзлари корхоналарнинг бутун ҳаётига бевосита таъсир ўтказиб турадилар, энг муҳим ишлаб чиқариш масалаларини ҳал қилишга таъсир ўтказадилар. Партиямизнинг ленинча йўли — давлатнинг муҳим функцияларини касаба союзларига ва бошқа жамоат ташкилотларига аста-секин тобора кўпроқ топшира бериш йўли мана шунинг ўзида яққол кўриниб турибди. Бунга илова қилиб шуни айтмоқ керакки, бизнинг мамлакатимизда жуда кўп курортлар ҳам касаба союзларининг қарамоғига топшириб қўйилди, бу курортларда меҳнаткашлар дам олмоқдалар. Болаларнинг дам олишини ташкил этиш, халқнинг физкультура ва спорт билан шуғулланиши, туризм масалалари касаба союзларнинг қўлидадир. Бутуниттифоқ ички ишлар министрлиги тугатилганидан кейин касаба союзлари жамоатчилик тартибини муҳофаза қилиш функциясининг анчагина қисмини ўз зиммаларига олдилар.

Ғарбда баъзан бундай дейишади: буларнинг ҳаммаси яхши, лекин совет касаба союзлари стачкалар ташкил қилмаётир, демак, улар ишчиларнинг манфаатларини чинакам ҳимоя қила олмайди, дейишади. Лекин бу гапларда ҳақиқий аҳвол бутунлай тескари қилиб кўрсатилмоқда.

Капиталистик давлатларда касаба союзлар капиталистлар билан ишчилар ўртасида кескин зиддиятлар бўлиб турган шароитда иш олиб бормоқдалар. Бу давлатларда ишчилар иш кунини қисқартиш, иш ҳақини ошириш, страхование соҳаларида ва бошқа соҳаларда ўз ҳуқуқларига фақат курашиб, забастовкалар қилиш йўли билан эриша оладилар. Шу сабабли касаба союз қанчалик яхши ташкил қилинган бўлса, ишчилар қанчалик яхши уюшган ва жипслашган бўлсалар, улар зарур бўлиб қолган тақдирда ўз ҳуқуқларини забастовкалар қилиш йўли билан ҳимоя қилмоқ учун шунчалик яхши тайёрланган бўладилар, улар шунчалик кўп натижага эришадилар. Социалистик жамиятда аҳвол бутунлай бошқача, бу жамиятда синфлар ўртасида антагонистик зиддиятлар йўқ, меҳнаткашлар ўз мамлакатларига хўжайиндирлар, улар давлатни идора қиладилар.

Шу сабабли ишчилар ўзларига-ўзлари забастовка эълон қилмайдилар. Ахир, сизларнинг мамлакатингизда ҳам, масалан, ўзи учун ўзи ишлаётган деҳқон забастовка эълон қилмайди-ку. Худди шу каби бизнинг мамлакатимизда ҳам ишчилар ўзларига ўзлари забастовка эълон қилмайдилар, чунки ҳамма фабрикалар, заводлар, ер ва ердаги нарсаларнинг ҳаммаси меҳнаткаш халқникидир. Бизнинг ҳукуматимиз меҳнаткаш халқнинг иродасини ифодаловчи, ишчилар синфининг иродасини ифодаловчи ҳукуматдир.

Коммунистик партия ва Совет ҳукумати касаба союзларининг фаолиятини тўла равишда қувватлайди, уларнинг манфаатларини муттасил ҳимоя қилади, совет социалистик демократияси ўз моҳияти билан жуда кенг халқ оммасининг давлатни, заводлар ва фабрикаларни — бутун халқ хўжалигини бошқаришда иштирок қилишини белгилаб беради, бас шундай экан, меҳнаткашларимизнинг забастовка қилишлари учун ҳеч қандай ўрин йўқ.

Сизларга бир савол беришга ижозат бергайсиз, ўртоқлар. Модомики, ҳокимият ҳар бир меҳнаткашни иш билан таъминлаб турган экан, ўрта мактабда, жуда кўп университетларда ва инженерлик институтларида текин ўқиш, шу жумладан ишлаб чиқаришдан ажралмай туриб ўқиб, меҳнат билан ўқишни бирга қўшиб олиб бориш ҳуқуқини таъминлаб турган экан, меҳнаткаш кишининг забастовкада қатнашуви учун зарурият борми? Яна бунинг устига корхона ва муассасаларининг маъмурияти сиртқи олий ўқув юртларида ўқувчи студентларга имтиҳонлар топшириш учун махсус отпускалар беришга мажбурдир.

Модомики, меҳнаткаш киши текин медицина хизматидан фойдаланиш, меҳнат қобилиятини вақтинча йўқотган тақдирда касаллик варақалари билан ҳақ олиб туриш ҳуқуқига эга экан, модомики, мамлакатда меҳнаткаш кишилар учун миллион-миллион янги квартиралар қурилаётган экан, у забастовка тўғрисида ўйлаб нима қилсин, ахир! Шуни айтиб ўтиш кифоя қиладики, фақат етти йиллик ичидагина бизнинг шаҳарларимизда 15 миллион квартира қурилади ва бизнинг мамлакатимизда квартира учун тўланадиган ҳақ ишлаб турган кишига сира оғирлик келтирмайди, чунки бу ҳақ оила бюджетининг атиги 4—5 процентини ташкил қилади.

СССР Олий Советининг кейинги сессиясида ишчи ва хизматчилардан олинадиган солиқларни бекор қилиш тўғрисида ҳамда Совет Иттифоқининг ҳамма меҳнаткашларини 1960 йилнинг охиридаёқ етти ва олти соатлик иш кунига, 1964 йилнинг охирига бориб эса олти-беш соатлик иш кунига ўтказиш тўғрисида қонунлар қабул қилинди, Совет Иттифоқи меҳнаткашлари бу қонунларга ўзларининг социал соҳадаги янги ғалабалари деб баҳо бердилар. Шу билан бирга, оғир саноат тормоқларида миллионлаб меҳнаткашлар ҳозирнинг ўзидаёқ кунига олти соат ишламоқдалар. Бу ерда шуни уқтириб ўтиш керакки, бизда иш куни қисқарганлиги ва солиқлар бекор қилинаётганлиги билан иш ҳақи камайтирилаётгани йўқ, балки бир қанча ҳолларда иш ҳақи оширилмоқда. Олий Советнинг ўша сессиясида халқ истеъмол қиладиган моллар ишлаб чиқарувчи саноатни ривожлантиришга планга қўшимча равишда яна 25—30 миллиард сўм пул ажратишга қарор қилинди.

Мана энди кўрдингизми, ишчилар учун, меҳнаткаш кишиларнинг ҳаммаси учун шу қадар кўп яхшилик қиладиган капиталистик давлат мавжуд бўладиган бўлса, ишчилар, меҳнат аҳллари забастовка қилармидилар?

Мен ўзим рус ишчиларидан бири сифатида ўтмишда забастовкаларда неча марталаб қатнашганман. Забастовканинг нақадар оғирлигини, одамлар ҳафталаб ва ойлаб оч қолишга мажбур бўлиб, иш ҳақи олмай не-не кулфатлар тортганларини биламан. Биз забастовкалар масаласини тагтуби билан ҳал қилдик: биз ишлаб чиқариш воситаларини экспроприация қилдик, мана энди ишлаб чиқариш воситаларининг ҳаммаси бутун халқнинг мулкидир. Халқнинг ўзи ва фақат халқнинг ўзи бизда ўз мамлакатининг хўжайинидир. Совет меҳнаткашлари гарчи забастовка қилишга юридик жиҳатдан ҳақли бўлсалар ҳам, забастовка қилишни нима учун ўйламаётганликлари, нима учун забастовкалар ташкил этмаётганликлари энди сизларга равшанроқ бўлиб қолган бўлса керак.

Ҳурматли ўртоқлар! Кўп масалаларда бизнинг фикрларимизга қўшилмаётган кишилар бу мажлисда ҳам бор, албатта. Бироқ, битта жуда муҳим масала борки, бу масала ҳаммани баббаравар тўлқинлантириб турибди. Мен, уруш хавфи масаласини ҳамда тинчликни сақлаш ва мустаҳкамлаш учун курашиш зарурлигини айтмоқчиман.

Совет Иттифоқи халқаро кескинликни юмшатмоқ учун бутун кучини сарфламоқда, тинчлик ва халқлар ўртасида дўстлик сиёсатини тинмай ўтказиб келди ва ўтказмоқда. Мамлакатларимиз ўртасидаги муносабатлар бунинг ёрқин мисолидир. Бу муносабатлар социал системалари турлича бўлган давлатларнинг тинч-тотув яшаш принципига, ички ишларга аралашишдан воз кечиш принципига, томонларнинг тенг ҳуқуқли бўлиши принципига асосланган муносабатлардир.

1955 йилнинг май ойида Австрия билан Давлат шартномаси имзоланганлиги Европада тинчликни мустаҳкамлаш ишига қўшилган, ҳеч шубҳасиз, катта ҳисса бўлди ва мустақил Австрия давлатининг ривожланиши учун зарур негиз вужудга келтирди. Бетарафлик сиёсати Австриянинг ҳарбий блоклардан четда туришига имкон бермоқда. Биз Давлат шартномаси Австрия халқининг миллий онгини мустаҳкамлаш учун катта аҳамиятга эга деб ҳисоблаймиз, чунки Давлат шартномаси Австриянинг мустақил давлат бўлиб яшаши мумкинлигини инкор қилаётган сиёсатчилар учун замин қолдирмади.

Австрия билан Давлат шартномаси тузилганидан кейин Ғарбнинг реакцион доиралари учун Австрияни агрессив блокларга тортиш масаласини очиқдан-очиқ қўйишлари қийинроқ бўлиб қолди. Чунки бетарафлик сиёсатини Австрия аҳолисининг кенг оммаси қўллаб-қувватлади. Шу сабабли, Австрияни «умумий бозор»—деб аталган, НАТО нинг аъзолари бўлган олти мамлакатни ўз ичига олган ташкилотга тортиш планлари пайдо бўлди. Бу ташкилотда Ғарбий Германия катта роль ўйнамоқда. Ҳаммага маълумки, Ғарбий Германиядаги муайян доиралар «умумий бозор»ни НАТОнинг бир бўлаги деб ҳисобламоқдалар ва бундан келиб чиқадиган ҳамма оқибатлар ўзларингизга маълум. Улар бу бирлашманинг сиёсий характерини яшираётганлари йўқ.

Шу сабабли, Австрия ҳукумати ва унинг раҳбарлари — канцлер Рааб ва вице-канцлер Питтерман «умумий бозор»га қўшилиш Австриянинг иқтисодий мустақиллигини чеклаб қўйган бўлур эди ва мамлакатнинг бетарафлигига реал хавф туғдирган бўлур эди деган тўғри фикрни айтиб, Австриянинг миллий манфаатларини тушунганликларини кўрсатдилар, деб ҳисоблаймиз.

Пировардида, ўртоқлар, сизларнинг ишларингизда энг катта муваффақиятлар тилашга, мамлакатларимизнинг касаба союз ташкилотлари ўртасидаги алоқалар янада мустаҳкамлансин ва ривожлантирилсин деб истак билдиришга ижозат бергайсиз.

Ишчиларимизнинг шиорини хитоб қилишга ижозат бергайсиз: Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!.

Ер юзидаги соф виждонли ҳамма кишиларнинг шиорини хитоб қилишга ижозат бергайсиз: Яшасин бутун дунёда тинчлик!

* * *

Н. С. Хрушчевнинг нутқи гулдурос қарсаклар билан кутиб олинди.

Ф. Ола Н. С. Хрушчевга нутқ сўзлаганлиги, Совет ҳукуматининг ички ва ташқи сиёсат масалаларидаги сиёсатини тушунтириб берганлиги учун ташаккур айтди ва, тинч-тотув яшаш принциплари ҳар бир айрим мамлакат ичидаги турли социал группалар ўртасидаги ўзаро муносабатларда ҳам жорий қилинишини истар эдим, деди.

Бунга жавобан Н. С. Хрушчев, биз давлатлар ўртасида тинч-тотув яшаш принципларига қаттиқ риоя қилиш тарафдори бўлиб келдик ва ҳозир бунга тарафдормиз, лекин биз антагонистик синфлар мавжуд бўлган мамлакатларда синфий курашга ҳам тарафдормиз, деб айтганида учрашувда ҳозир бўлганларнинг ҳаммаси унинг бу сўзларини маъқулладилар.

СССР МИНИСТРЛАР СОВЕТИ РАИСИ Н. С. ХРУШЧЕВ ҲУЗУРИДА ЗИЁФАТ

ВЕНА, 2 июль. (ТАСС махсус мухбирлари). Австрияда давлат визити билан меҳмон бўлиб турган СССР Министрлар Совети Раиси Н. С. Хрушчев бугун Австрия Республикасининг федерал президенти Адольф Шерф ва Австрия федерал ҳукумати шарафига зиёфат берди.

Зиёфатда Австрия томонидан президент Адольф Шерф, канцлер Юлиус Рааб, вице-канцлер Б. Питтерман, Миллий кенгаш президенти Леопольд Фигель, ташқи ишлар министри Б. Крейский ва бошқа расмий кишилар ҳозир бўлдилар. Зиёфатда совет томонидан СССР Министрлар Советн Раисининг биринчи ўринбосари А. Н. Косигин, СССР маданият министри Е. А. Фурцева, СССР ташқи ишлар министри А. А. Громико ва Совет ҳукумати бошлиғининг бошқа ҳамроҳлари ҳозир бўлдилар.

Зиёфат вақтида Н. С. Хрушчев ва А. Шерф нутқ сўзладилар. Зиёфат самимий, дўстона вазиятда ўтди.

Н. С. ХРУШЧЕВ нутқи

Ҳурматли жаноб федерал президент!

Ҳурматли жаноб федерал-канцлер!

Ҳурматли жаноб вице канцлер!

Хонимлар ва жаноблар!

Сизларни меҳмонлар сифатида табриклаш имкониятига эга бўлганлигим ва биз Австрияда бўлган биринчи кунлардаёқ бизга нисбатан кўрсатилган меҳмондўстликка жавобан лоақал озроқ даражада бўлса ҳам сизларга меҳмондўстлик кўрсата олганлигим учун жуда хурсандман.

Австрияга келиш тўғрисидаги таклифни қабул қилар эканман, бу визит гўзал мамлакат билан ва унинг меҳнатсевар халқи билан яхшироқ танишиб олишимгагина имкон бериб қолмасдан, шу билан бирга ўзимнинг эски танишларим: Австриянинг федерал президенти жаноб Шерф билан, федерал канцлер жаноб Рааб билан, вице-канцлер жаноб Питтерман билан, миллий кенгаш президенти жаноб Фигель билан ва бошқа танишларим билан яна учрашиш ва суҳбатлашиш имкониятини беришини ўйлаб, ўзимда мамнуният ҳис қилдим.

Биз Австриянинг давлат арбоблари билан неча марталаб учрашганмиз. 1955 йилда Москвада бўлиб ўтган музокараларни ва бу музокаралар натижасида Австрия билан Давлат шартномаси имзоланганлигини, Австрия ҳукумат делегацияси 1958 йил июль ойида Совет Иттифоқига сафар қилиб келган вақтда бўлиб ўтган музокараларни, Австриянинг федерал президенти 1959 йилда Совет Иттифоқига сафар қилиб келганлигини эслаб ўтиш кифоя қилади. Бу музокаралар ва учрашувлар дўстона вазиятда ўтган эди. Дуруст, ўртамизда келишмовчиликлар ҳам бўлди, лекин бу келишмовчиликлар муваффақиятли равишда бартараф қилинди. Бунга Австрия давлат арбобларининг халқаро вазиятга баҳо беришда реалистик йўл тутганликлари, уларнинг музокаралар учун оқилона негиз топа олганликлари кўп жиҳатдан ёрдам берди.

Музокараларни ҳалол ва самимият билан олиб бора билишни ва ўзаро мақбул қарорларга келиш йўлини топа билишни Ғарб давлатларининг баъзи бир давлат арбоблари Австриянинг давлат арбобларидан ўрганиб олсалар чакки бўлмас эди, деб ўйлайман.

Биз мамнуният билан шуни қайд қилиб ўтишимиз мумкинки, мамлакатларимиз ҳукуматлари биргаликда куч ва ғайрат сарф қилаётганликлари туфайли Совет Иттифоқи билан Австрия ўртасидаги муносабатлар яхши, аҳил қўшничилик муносабатлари бўлиб қолди.

Мамлакатларимиз ўртасидаги муносабатларни янада ривожлантириш учун ҳам қулай истиқболлар бор деб ҳисоблаймиз.

Дарҳақиқат, СССР билан Австрия ўртасида низоли масалалар ва ҳал қилинмаган проблемалар йўқ. Австрия—Совет савдосини янада ривожлантирмоқ учун, маданий, илмий-техника алоқаларини, туризмни кенгайтирмоқ учун катта имкониятлар бор.

Маълумки, мамлакатларимиз ўртасидаги муносабатлар соғлом негизга, тинч-тотув яшаш принципларини ўзаро ҳурматлашга, Австриянинг бетарафлик статусига риоя қилишига ва Совет Иттифоқи бу статусни қувватлаётганлигига асосланмоқда.

Пировардида, мамлакатларимиз ўртасидаги муносабатларда тўғрилиги тўла равишда исбот бўлган ва мамлакатларимизнинг муваффақиятли равишда ҳамкорлик қилишига бирталай ёрдам берган шахсий алоқалар бундан буён ҳам ривожлантирила беради, деб умид билдиришга ижозат бергайсиз.

Федерал президент жаноб Шерфнинг соғлиғи учун, федерал канцлер жаноб Раабнинг соғлиғи учун, вице-канцлер жаноб Питтерманнинг соғлиғи учун, бу ерда ҳозир бўлган Австрия давлат арбобларининг ҳаммасининг соғлиғи учун қадаҳ кўтаришларингизни сўрайман.

Уларнинг халқларимиз ўртасидаги муносабатларни мустаҳкамлаш ва ривожлантириш йўлида, бутун дунёда тинчлик йўлида самарали ишлар қилишларини тилаймиз.

А. ШЕРФ нутқи

ССР Иттифоқи Министрлар Совети Раиси жаноблари!

Менга, менинг мамлакатимга ва Австрия халқига бағишлаб айтган дўстона ва самимий сўзларингиз учун Сизга чин кўнгилдан ташаккур билдираман. Ҳар иккала мамлакатимиз ўртасидаги муносабатлар бундан буён ҳам муваффақиятли ривожлана беришига мен ҳам аминман.

Сиз Австрияда уч кундан бери меҳмон бўлиб турибсиз. Тўла эркинлик ва чекланмаган мустақиллик тикланганлиги менинг мамлакатим учун қандай самаралар берганлигини Сиз ўз кўзингиз билан кўрдингиз, деб ишонаман.

1955 йил апрель ойида Москвада Австрия ҳукумат делегацияси билан олиб борилган музокараларнинг бориши ва натижаларидан бевосита олган таассуротим билан Венага қайтиб келиб Австрия халқига қилган мурожаатимда бундай деган эдим: «Шу кунлардан эътиборан Австрия учун янги давр бошланади. Бу давр Австриянинг эркинлиги ва мустақиллиги амалга оширилган давр бўлиб қолади, деб умид қиламиз». Бундан 5 йил муқаддам айтилган бу умид рўёбга чиқди. Шуни қайд қилиш билан бахтиёрманки, бизнинг суверенитетимизни томонларнинг ҳаммаси эътироф қилди ва Вена билан Москва ўртасида фикрларда ҳатто заррача англашилмовчилик ҳеч қачон бўлгани йўқ. Ҳар иккала мамлакатимизнинг манфаатлари йўлида бундан буён ҳам шундай бўлиб қолиши лозим. Мен аминманки, ҳақиқатан ҳам шундай бўлиб қолади.

Сиз, жаноб бош министр, Вена билан бироз танишдингиз. Сизнинг ҳамроҳларингиз эса менинг ватандошларим билан суҳбатлашдилар. Ҳатто тил жиҳатидан қийинчиликлар бўлган тақдирда «ҳам давлатларимизнинг вакиллари ўртасида ҳамжиҳатлик осонгина ўрнатилаётганлиги қайта-қайта намоён бўлди.

Совет тарихчиси Греков «Киев Русининг маданияти» деган ўзининг асарида бундай деб ёзади: Ўрта аср оламида Русь каби ўзаро маданий таъсирларга шу қадар кўп учраган бошқа бирор мамлакатни топиш қийин бўлса керак. Византия, Шарқ ва Кавказ халқлари, Ғарбий Европа ва Скандинавия Русьни ҳалқа қилиб ўраб олган эдилар. Эрон маталари, арабларнинг кумуши, хитойларнинг газламалари, Сuриянинг буюмлари, Миср идишлари, Византия шойилари, фаранг қиличлари ва шу кабилар Русь элига келтирилмоқда эди ва булар рус жамиятидаги бой синфларнинг истеъмол буюмлари бўлиб хизмат қилибгина қолмасдан, шу билан бирга, рус усталарининг бадиий ижодкорлиги учун намуналар бўлиб ҳам хизмат қилмоқда эди, албатта.

Австрия ҳам асрлар давомида худди шундай аҳволда бўлиб келмадими, ахир? Бу ерда ҳам Европанинг жанубига ва ғарбига томон чўзилиб кетган ерларда кўпгина маданий оқимларни яратишга лаёқатли бўлган халқлар яшаган эди. Бу ерда, Венада ҳамиша кўп тилларда гаплашар эдилар: кайзер саройида французча, испанча, итальянча тилда гаплашилар эди, халқ орасида бундан ташқари немис, чех, венгер ва хорват тилларида гаплашилар эди.

Австрия кишилари ва Совет Иттифоқи кишилари бир қанча авлодлар давомида хилма-хил таассуротларга одатланиб қолганликлари учун ҳам ўзларининг шахсий муносабатларида бир-бирларини шунчалик яхши тушуна оладиган бўлиб қолган бўлсалар керак.

Иккинчи жаҳон урушида иттифоқчи давлатлар ғалаба қозонганидан кейин Австрия ўз эркинлиги ва мустақиллигининг тикланишини 10 йил кутишга мажбур бўлди.

Сиз, жаноб бош министр ,ўзингиз айтиб ўтганингиздек Давлат шартномасининг имзоланишига ўз мамлакатингизда бўлган қаршиликни, ниҳоят, енгиб чиқдингиз. Биз миннатдорчилик билан табриклаган фақат мана шу бурилиш туфайлигина Австрия энди ўз тақдирини ўзи белгилайдиган бўлиб қолди.

Сиз, жаноб бош министр, ҳозиргина уқтириб ўтганингиздек, халқлар ва давлатларнинг биргаликда тинч яшаши ниҳоят даражада инсоний ишдир. Сизларнинг улуғ ёзувчингиз Гоголь ўз қаҳрамони Тарас Бульбанинг тили билан бундай деган эди: «Ўртоқлик алоқаларидан кўра муқаддасроқ нарса йўқ. Ота ўз боласини севади, она ўз боласини севади, бола отасини ва онасини севади; лекин бу унчалик нарса эмас, оғайнилар, йиртқич ҳайвон ҳам ўз боласини севади! Аммо фақат инсон қон қардошгина бўлиб қолмасдан, шу билан бирга бир-бирига кўнгил бериб, дилкаш бўлиб қола олади».

Мен аминманки, агар турли халқларнинг вакиллари бир-бирлари билан иноқ бўлсалар, биз қўрқув ва ишончсизликдан холи бўлган энг мустаҳкам ва ёлчитилган тинчликка эришамиз.

Яқин кунларда Сиз, бош министр жаноблари ва Сизнинг ҳамроҳларингиз Австрия бўйлаб кичик саёҳат қилиш учун йўлга чиқасиз. Сизларга менинг истагим шуки, бу саёҳатингиз яхши ўтсин дейман ва Сиз кўпгина янги таассуротлар олиб қайтингиз дейман.

Сиз ва Сизнинг рафиқангиз учун, Сизнинг ҳамроҳларингиз учун, Совет Иттифоқи халқларининг бахти учун ва жаҳондаги ҳамма халқлар ўртасида тинчлик бўлиши учун қадаҳ кўтараман.

АВСТРИЯ—СОВЕТ ЖАМИЯТИ КЕЧАСИ

ВЕНА, 2 июль. (ТАСС махсус мухбири). Бугун кечқурун Венадаги Хофбург саройида Н. С. Хрушчев Вена аҳолиси билан дўстона учрашди. Австрия—Совет жамияти уюштирган бу кечада Совет томонидан Н. С. Хрушчев, А. Н. Косигин, Е. А. Фурцева, А. А. Громико ва Совет ҳукумати бошлиғининг бошқа ҳамроҳлари, шунингдек СССРнинг Австриядаги элчиси В. И. Авилов қатнашдилар.

Кечада Австрия томонидан Австрия—Совет жамиятининг президенти Гуго Глязер, жамият бош секретари Мартин Грюнберг, Австрия федерал канцлери Ю. Рааб, Коммунистик партия раиси Копленг, Компартия Марказий Комитетининг секретари Фюрнберг, Австрия—Совет жамиятининг аъзолари, чет эл дипломатлари, Австрия ва чет эл матбуоти вакиллари ҳозир бўлдилар.

Учрашув ўтказилган зал кишилар билан лиқ тўлган эди. Кечада сўзланган нутқларни қўшни заллардаги ва Хофбург саройи олдидаги майдондаги радио карнайлари ёнида тўпланиб турган минглаб веналиклар тингладилар.

Учрашув ўтказилган залдаги саҳна Совет ва Австрия байроқлари билан безатилган. Саҳна тепасига «Австрияга хуш келибсиз» деган сўзлар олтин ҳарфлар билан ёзилган, Н. С. Хрушчев залга кириб келганида ҳамма уни гулдурос қарсаклар билан кутиб олади.

Н. С. Хрушчев, федерал канцлер Ю. Рааб, Совет ҳукумати бошлиғининг ҳамроҳлари, Австрия—Совет жамияти президиумининг аъзолари президиумдан ўрин оладилар. Совет меҳмонларига гулдасталар тақдим қилинди. СССР ва Австрия давлат гимнлари ижро этилди.

Австрия—Совет жамияти раиси Гуго Глязер тўпланганларга қарата қисқача нутқ сўзлади. У Н. С. Хрушчевга унинг Австрия—Совет жамияти уюштирган шу кечада қатнашишга розилик берганлиги учун самимий ташаккур изҳор қилади. Сўнгра у жамиятнинг СССР билан Австрия ўртасидаги дўстликни мустаҳкамлашга қаратилган фаолияти тўғрисида, австрийс халқи бутун дунёда тинчликка, шунингдек ёппасига ва батамом қуролсизланишга қизғин интилаётганлиги ҳақида гапиради.

Г. Глязер Н. С. Хрушчевнинг тинчлик учун ва социал системалари турлича бўлган мамлакатларнинг тинч-тотув яшаши учун, шунингдек ёппасига ва батамом қуролсизланиш учун курашдаги буюк хизматларини уқтириб ўтди.

Пировардида Г. Глязер Н. С. Хрушчевга Австрияга сафарингиз муваффақиятли бўлсин, деб тилак билдирди.

Шундан кейин Австрия—Совет жамиятининг бош секретари Мартин Грюнберг сўзга чиқди.

Грюнбергнинг нутқи тамом бўлгандан кейин Австрия—Совет жамиятининг раиси Гуго Глязер Н. С. Хрушчевга Австрия—Совет жамияти номидан эсдалик совғалари топширди.

Н. С. Хрушчев тўпланганлар олдида катта, ёрқин нутқ сўзлади. Унинг нутқи зўр эътибор билан тингланди. Залдагилар совет халқининг вакилини гулдурос давомли қарсаклар билан табрикладилар.

Никита Сергеевич тўпланиб турган кўп минглаб шаҳарликларнинг талабига мувофиқ, Хофбург саройининг балконига чиқади.

Н. С. Хрушчев билан Австрия пойтахти аҳолисининг учрашуви ғоят самимий бўлди. (ТАСС).

РУСТ ҚИШЛОҒИДА

ВЕНА, 2 июль. (ТАСС махсус мухбири). Куннинг иккинчи ярмида Н. С. Хрушчев ва унга ҳамроҳ бўлган кишилар Венадан Руст қишлоғига жўнаб кетдилар. Фигллар хонадонининг ота-боболаридан қолган ер-сув мулки ана шу қишлоқда жойлашган. Австрия миллий кенгашининг президенти Леопольд Фигль ҳурматли, совет меҳмонини ана шу ерни келиб кўришга таклиф қилган. Н. С. Хрушчевни кутиб олмоқ учун Руст қишлоғининг бутун аҳолиси кўчаларга чиққан эди. Деҳқонларнинг одатига кўра, қизлар меҳмон шарафига тўй-маросимларда айтиладиган қўшиқни айтиб бердилар.

Н. С. Хрушчев Леопольд Фигль ва унинг биродарлари ҳамроҳлигида бутун хўжаликни, далаларни, молхоналарни, чўчқахоналарни, қишлоқ хўжалик машиналари омборини кўздан кечирди. Н. С. Хрушчев деҳқончилик ва чорвачиликдаги кўрсаткичлар билан, деҳқонларнинг турмуш шароитлари билан қизиқди.

Меҳмонлар кенг ҳовлининг ўртасига қўйилган ва ноз-неъматлар билан тўлган стол ёнига таклиф қилинадилар. Леопольд Фигль Н. С. Хрушчев ва унинг рафиқасига қарата зиёфат нутқи сўзлади.

Н. С. Хрушчев ўзининг жавоб нутқида меҳмондўстлик учун мезбонларга ташаккур билдирди. Биз хўжалигингизни кўздан кечирар эканмиз, деди Н. С. Хрушчев, Австрияда деҳқончилик юксак даражада олиб борилаётганлигига яна бир марта ишонч ҳосил қилдик. Аммо, ем-ҳашак экинлари етиштиришда катта бир камчиликка кўзим тушди. Сизлар маккажўхорини сулини эккандек туташ қатор қилиб экяпсиз. Бизнинг квадрат-уялаб экиш усулимизда экаверингиз. Шунда сизлар ҳозир олаётганингиздан 5—10 баравар кўп озуқа оласиз. Шу билан бирга бу озуқаларнинг сифати ҳам яхши бўлиб, уларда озуқа единицалари кўп бўлади.

Мен деҳқонларни биламан, деди Н. С. Хрушчев, у бир ишни ўзи қилиб кўрмагунча, сира ишонмайди. Бу яхши фазилат. Деҳқонда ана шу фазилат бўлмаса нима бўлар эди? Мана, Хрушчев келдию, гапириб-гапириб кетаверди. Деҳқон эса, хонавайрон бўлиши мумкин. Шу сабабдан Германия Демократик Республикасига бориб, Магдебург яқинидаги Шванеберг хўжалиги билан танишишингизни маслаҳат бераман. Бу ерда Штрубе деган деҳқон бор. Биз унга уруғлик юбориб турамиз. У эса, шу уруғларни бизнинг усулимизда экади.

Меҳмонлар, мезбонлар ва Руст қишлоғининг деҳқонлари Н. С. Хрушчевнинг нутқини табрик хитоблари ва қарсаклар билан кутиб олдилар. Н. С. Хрушчевни Руст қишлоғининг бутун аҳолиси узатиб қолади.

АВСТРИЯ БЎЙЛАБ САФАР

ВЕНА, 3 июль. (ТАСС махсус мухбири). Вена вақти билан бугун соат 10 да (Москва вақти билан соат 12 да) Н. С. Хрушчев ва унга ҳамроҳ бўлган кишилар Австрия пойтахтидан жўнаб кетдилар. Улар махсус автобусда мамлакат бўйлаб сайр қиладилар. Федерал канцлер Юлиус Рааб бу сафарда СССР Министрлар Советининг Раисига ҳамроҳ бўлади.

Н. С. Хрушчев ўз визити вақтида яшаб турган «Империал» меҳмонхонаси олдидаги майдонда эрталаб веналиклардан жуда кўп киши тўпланди. Улар Совет ҳукумати бошлиғини табриклаб, унга оқ йўл тиладилар.

Мусобақадошлар келади

Яқинда республикамизга мусобақадош республикалар пахтакорларининг вакиллари келади. Улар область ,район, колхоз ва совхозларда бирнеча кун бўлиб, пахтачилик ва қишлоқ хўжалигининг бошқа соҳалари билан танишадилар.

Қардош республикалар ўртасида социалистик мусобақа ва унинг шартларини текшириш одат бўлиб қолди. Ўзаро текшириш, маслаҳатлашиш, ўргатиш ва ўрганиш анъанаси етти йилликнинг иккинчи йили улуғвор вазифаларини бажариш учун курашда ўзининг алоҳида ифодасини топади. Республикамиз пахтакорлари, чорвадорлари ва барча қишлоқ хўжалик меҳнаткашлари мусобақадошларни қайноқ қалб ва қизғин меҳнат билан кутиб оладилар, янги-янги ютуқларни қўлга киритиш учун социалистик мусобақа байроғини баланд кўтарадилар.

МАКТАБЛАРИМИЗГА ЯНГИ ЎҚУВ ПЛАНЛАРИ

ЎЗБЕКИСТОН ССРНИНГ САККИЗ ЙИЛЛИК ВА ЎРТА МАКТАБЛАРИ

Ўзбекистон ССР Олий Совети СССР Олий Советининг мактаб ҳақидаги Қонунига асосан «Мактабнинг турмуш билан боғланишини мустаҳкамлаш ва халқ маорифи системасини янада ривожлантириш тўғрисида» Қонун қабул қилди. Бу Қонунларда коммунистик жамият қуриш авж олдириб юборилган шароитда совет мактаби ишининг мазмуни, мақсад ва вазифалари яққол кўрсатиб берилди. Совет мактабининг асосий вазифаси ўқувчиларни ҳаётга, ижтимоий фойдали меҳнатга тайёрлашдан, уларнинг умумий ва сиёсий билимини тараққий эттириб боришдан иборатдир. Совет мактаби фан асосларини пухта ўзлаштирган билимли кишиларни тайёрлаши, ёшларни коммунизм ғоялари руҳида, социалистик жамият принципларини чуқур ҳурмат қилиш руҳида тарбиялаши керак. «Таълимнинг ҳаёт билан, ишлаб чиқариш билан ва коммунистик қурилиши практикаси билан мустаҳкам боғланиши, — деган эди ўртоқ Н. С. Хрушчев КПСС XXI съездида қилган докладида, — мактабда фан асосларини ўрганишнинг асосий қисмини, ёшларни коммунистик аҳлоқ руҳида тарбиялашнинг асосини ташкил этиши керак».

Республика Маориф министрлиги умумий таълим мактабларининг ҳамма типлари учун тузилган янги ўқув планлари лойиҳаларини ўқитувчилар, педагогика фанлари ходимлари ва жамоатчилик муҳокамасидан ўтказгандан кейин «Ўзбекистон ССРда мактабнинг турмуш билан боғланишини мустаҳкамлаш ва халқ маорифи системасини янада ривожлантириш тўғрисида»ги Қонуннинг иккинчи ва тўққизинчи моддаларига биноан ишлаб чиқариш таълими билан боғлаб олиб бориладиган саккиз йиллик ва ўрта мактабларнинг ўқув планларини тасдиқлади.

Саккиз йиллик мактаб — ўрта таълимнинг биринчи босқичидир. У тўлиқсиз умумий таълим меҳнат политехника мактабидир. Бу мактабларда 7 дан 15—16 ёшгача бўлган болаларнинг таълим олиши мажбурийдир.

Саккиз йиллик мактаб ёш авлодни коммунистик руҳда тарбиялаш вазифасини бажара бориб, ўқувчиларга умумий маълумот предметлари ва политехник билимнинг мустаҳкам асосини бериши, ёшларни меҳнатга муҳаббат, ижтимоий фойдали фаолиятга тайёрлик руҳида тарбиялаши, шунингдек болаларнинг жисмоний ва эстетик тарбиясини амалга ошириб бориши керак.

Бу мактаб ўз тарбияланувчиларига етти йиллик мактабга қараганда чуқурроқ умумий таълим ва политехника билими беради. Саккиз йиллик мактабнинг ўқув планида умумий таълим ва политехника предметларига, ўқишлар ўзбек тилида олиб бориладиган мактабларда 9.408 соат ажратилди. Худди шу предметларга етти йиллик мактабларда 6.996 соат ажратилган эди, ўқишлар рус тилида олиб бориладиган мактабларда олдинги етти йиллик мактаблардаги 6.831 ўрнига 8.893 соат ажратилди.

Етти йиллик мактабларда қандай предметлар ўқитилган бўлса саккиз йиллик мактабларда ҳам асосан ўша предметлар ўқитилади.

Ўқишлар ўзбек тилида олиб бориладиган мактабларда она тили саккиз йил давомида ўқитилади. Бу етти йиллик мактабдагига қараганда 1 йил ортиқдир. Саккиз йиллик мактабда она тили ўқитишга кўпроқ соат ажратилди. Она тилидан ўтказиладиган практик машғулотларга ҳам кўп вақт берилди. Бу — саккиз йиллик мактабни тамомловчиларнинг орфография, пунктуация ва стилистик жиҳатдан саводли бўлишларига зарур имконият яратади.

Саккиз йиллик мактабда адабий ўқиш ўрнига адабиёт курси киритилди. V—VIII синфлардаги адабиёт курсларида ўқувчилар халқ ижодиёти, классик ва совет адабиётининг нодир асарларини ўрганадилар.

Маълумки, мактаб ҳақидаги Қонуннинг 17-моддасида Ўзбекистон ССР нинг ҳамма мактабларида ўқишлар ўқувчиларнинг она тилида олиб борилиши кўрсатилган. Болаларни қайси тилда ўқитишни ота-оналарнинг ўзлари ҳал қиладилар.

Ўқишлар ўзбек тилида олиб бориладиган мактабларда рус тили, ўқишлар рус ва бошқа тилларда олиб бориладиган мактабларда ўзбек тилини ўқитиш ўқувчилар ва уларнинг ота-оналарининг хоҳишларига қараб амалга оширилади.

Ўқув планида (ўқишлар ўзбек тилида олиб бориладиган мактабларда) **рус тилини** II—VIII синфларда ўқитиш кўзда тутилади. Программа тилни практик жиҳатдан ўрганишга мўлжаллаб тузилган. Шу даврда ўқувчилар рус тилида бемалол ва тўғри сўзлашишни ўрганишлари, тили жиҳатидан ёшларига тўғри келадиган рус китобларини ўқишлари ва тушунишлари, рус тилида ёза билишлари керак.

Ўқув планида (ўқишлар рус тилида олиб бориладиган мактабларда) **ўзбек тилини** III—VIII синфларда ўқитиш кўзда тутилади. Ўқишлар рус тилида олиб бориладиган мактабларда ўзбек тили ўқитишдан асосий мақсад ўқувчиларни текстни тўғри ўқиш ва унинг мазмунини тушуниш, фикрларни ўзбек тилида бемалол баён қилишга ўргатишдан иборатдир.

Саккиз йиллик мактаб ўқувчиларга **математика**дан етти йиллик мактабга қараганда пухтароқ билим беради. Саккиз йиллик мактабда арифметика курси, алгебра ва геометрия курси тўла ўтилади ва бу курсларга етти йиллик мактабга қараганда каттароқ ўрин берилган. Бу предмет ўқитилишида ўқувчиларнинг практик тайёргарлигига — практик расчётларни бажаришни билиш, логарифма ва ҳисоб линейкасидан фойдаланиш ва шунингдек геометрик масалаларни бажаришни ўрганишга алоҳида эътибор берилди.

Саккиз йиллик мактаблар программасида **физика** курсининг механика ва электр боблари бир мунча кенгайтирилди. Етти йиллик мактабларда физика курсида бўлмаган «Овоз ҳодисаси», «Ёруғлик ҳодисаси» каби боблар киритилди ва бу предметни ўқитишда атом тузилишидан дастлабки маълумотлар берилди. Шунингдек, лаборатория ишлари, кўргазмали тажрибалар миқдори қайта кўриб чиқилди ва улар етти йиллик мактабларга қараганда бир мунча кенгайтирилди.

Кимё курси кенгайтирилди, бу — ўқувчиларни муҳим кимёвий ҳодисалар ва қонунлар ҳақидаги билимлар билан қуроллантириш ва ана шу билимларни ишлаб чиқаришнинг турли соҳаларига татбиқ эта олишга ўргатиш имконини беради.

Саккиз йиллик мактабда ўқувчиларга **биологиядан** тугал билим бериш имконияти яратилди. Ўқувчилар ўсимликлар ва ҳайвонот дунёсини ўрганадилар, бундан ташқари етти йиллик мактабларда ўтилмаган одамнинг анатомияси ва физиологияси элементар курсини ўрганадилар. Ўзбекистон мактабларининг ўқувчилари ўз республикасидаги ўсимликлар ва ҳайвонот дунёси ҳамда қишлоқ хўжалик ишлаб чиқариши билан кенг равишда танишиш имкониятига эга бўладилар.

География курси V—VIII синфларда ўрганилади ва у, физик географиянинг, қитъалар географиясининг ҳамда СССР географиясининг бошланғич курсларидан иборат бўлади.

VI синфга география ва табиёт ўрнига янги предмет — **табиатшунослик** киритилди. Бунда ўлкашунослик материалларини ўрганишга катта аҳамият берилади ҳамда ўқувчиларга табиёт ва география бўйича дастлабки маълумотлар берилади.

Саккиз йиллик мактабда **тарихни** ўқитишда жиддий ўзгаришлар киритилди. V синфда қадимги дунё тарихи, VI синфларда эса, ўрта асрлар тарихи ўрганилади.

Етти йиллик мактаблардан фарқ қилган ҳолда 7—8-синфларга Совет Иттифоқининг ижтимоий ва давлат қурилишини баён қилган ҳолда СССР тарихининг элементар курси киритилади. Бу — ўқувчиларни ижтимоий фаолиятга янада яхши тайёрлашга имкон беради.

Ўзбекистон ССР мактабларининг 7—8-синфларида СССР тарихи умумий курсида Ўзбекистон тарихи ўқитилади.

Саккиз йиллик мактабларда **чет тилларни** ўрганиш давомида асосий диққат ўқувчиларга шу соҳада амалий кўникмалар беришга қаратилади: моддий-маиший ва ижтимоий-сиёсий темаларда мураккаб бўлмаган суҳбатлар ўтказа билиш, ўқилган материаллар асосида луғатсиз оддий темаларни ўқиш.

Саккиз йиллик мактабнинг ўқув плани 1—8- синфларда **меҳнат таълими**га ҳафтасига 2 соатдан вақт ажратади. Булардан ташқари 3—8-синфлардан бошлаб ўз-ўзига хизмат қилишга ва болаларга мос бўлган бошқа ижтимоий фойдали ишларга ҳафтасига икки соатдан ажратилади.

5—8-синфлардаги меҳнат таълими ўқувчиларни техника, қишлоқ хўжалиги ва рўзғор-хўжалик билимлари ҳамда малакалари билан қуроллантиришни назарда тутади.

5—8-синф ўқувчилари ўқув йилининг охирида икки ҳафталик ижтимоий ишлаб чиқариш практикасини ўтишлари керак.

Саккиз йиллик мактабларнинг меҳнат тарбияси тадбирлари умумий системасида ўз-ўзига хизмат қилиш ишлари катта аҳамиятга эга. КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Советининг қарорида кўрсатилганидек, ўз-ўзига хизмат қилиш ўқувчиларга ҳаётда зарур бўлган маълум меҳнат малакаларини сингдиришга имкон беради. Саккиз йиллик мактаб ўқувчилари синфларни тозалашда, дарахт ва гулларни ўтказиш ҳамда парвариш қилишда, табиат бурчагига қараб туришда, мактаб буфети ва ошхонасида навбатчилик қилишда, мактаб ҳовлиси ва спорт майдончасини обод қилиш ҳамда озода сақлашда, кўргазмали ўқув қуролларини ремонт қилиш ва тайёрлашда ҳамда бошқа ишларда қатнашадилар. Бу ўринда, албатта санитария-гигиена талабларига риоя қилиш, болаларнинг ёш хусусиятларини ҳисобга олиш ва уларни жисмоний жиҳатдан ортиқча қийналишларига йўл қўймаслик лозим.

Саккиз йиллик мактабларда меҳнат тарбиясининг изчиллик билан амалга оширилиши ўқувчиларнинг умумий таълим тайёргарликларини камайтирмайди ва аксинча уни оширади, уларда ташаббускорлик ва мустақилликни тараққий эттиришга имкон беради. Давлат мулкига эҳтиёткорлик билан қарашга, меҳнат ва меҳнат кишиларини ҳурмат қилишга ўргатади, аҳлоқ маданиятининг тарбияланишига ижобий таъсир кўрсатади.

Расм ва **ашула** дарслари Ўзбекистон ССР нинг саккиз йиллик мактабларида маҳаллий материалларни ўрганишни ҳисобга олган ҳолда тегишли ўқув плани бўйича олиб борилади.

Саккиз йиллик мактабда етти йиллик мактабга нисбатан физкультура ўқитиш соати бир мунча кўпайтирилган.

Саккиз йиллик мактабнинг ўқув плани ўқувчиларнинг ўқув нагрузкасини нормаллаштириш, уларнинг оддий ва жисмоний ишларини уйғунлаштиришни назарда тутади.

Ўқишни ишлаб чиқариш таълими билан бирга боғлаб олиб бориладиган ўрта мактабларининг ўқув плани саккиз йиллик мактабни битирганларга халқ хўжалигининг бирор соҳасида ишлаш учун тўла ўрта маълумот ва профессионал тайёргарлик бериш вазифасини қўяди.

10—11-синфларда ўқув йилининг учдан икки қисми умумий маълумот ва политехник предметлар ва учдан бир қисми ўқувчиларнинг ишлаб чиқариш таълими ҳамда ишлаб чиқариш меҳнатларига ажратилади.

Ўқувчиларнинг ишлаб чиқариш меҳнатлари социалистик муассаса ҳаётига олиб киради. Ўқувчилар практик равишда ижодий меҳнатнинг завқини, бу меҳнатнинг натижаларини тушунадилар. Уюшқоқлик ва интизомлиликка, бардамлик ва тезкорликка, коллектив ва жамият олдида ўз вазифаси юзасидан масъулиятни чуқур ҳис қилишга ўрганадилар.

Барча ўрта маълумот берувчи иккинчи босқич мактабларининг ўқув планлари ва программалари ўрта мактаб берадиган умумий ва политехник маълумот даражасини оширишни кўзда тутади.

Ўқишлар ўзбек тилида олиб бориладиган мактабларда рус тили, рус мактабларида ўзбек тилини чуқур ўрганиш давом этади.

Ўрта мактабга **«умумий биологиянинг асослари»** деган янги курс киритилди. Бу курс ҳозир ўн йиллик мактабда ўрганилаётган «Дарвинизм асослари»нинг таркибий қисмидир.

Биологияни ўқитиш соатлари сони ошади (9-синфда ҳафтасига 1 соат ўрнига 2,5-3 соат).

9—11-синфларда математика, физика, кимё курсларининг илмий савияси оширилади.

Мавжуд бўлган алгебра курсининг программасига нисбатан янги темалар, масалан, «Функциялар ва уларни текшириш», «Ҳосила» каби темалар киритилади.

Физика курсига «атом физикаси», «ультратовуш», «ярим ўтказгичлар», пластмассаларнинг физик хусусиятлари ва улардан техникала фойдаланиш каби масалаларни киритиш мўлжалланади. Ер ва қуёшнинг сунъий йўлдошлари тўғрисида маълумот берилади.

Кимё курсида ўқувчилар юқори молекулали қўшилмаларнинг хусусияти ва тузилиши, уларнинг классификацияси, синтезнинг асосий методларини ўрганадилар. Шу билан бирга, пластмассалар, сунъий ва синтетик толалар, каучук ва унинг саноат ишлаб чиқаришидаги айрим жараёнларига алоҳида эътибор берилади.

Янги ўқув планлари ва программаларида гуманитар предметларга катта эътибор берилган.

Ўрта мактабларнинг ўқувчилари СССР тарихи, янги ва янги давр тарихи курсини чуқур ўрганадилар. Булардан ташқари XI синфда совет гражданлик, меҳнат ҳуқуқлари ва жиноят кодексидан маълумот беришни ўз ичига олган СССР Конституцияси ўрганилади. 1961—1962 ўқув йилидан бошлаб эса, ишлаб чиқариш таълими берадиган ўрта умумий таълим меҳнат политехника мактабларида «Политехник билимлар асослари» оммавий курси киритилади, бунга СССР Конституцияси курси ҳам киради.

Чет мамлакатларнинг иқтисодий географияси X синфда, Совет Иттифоқининг иқтисодий географияси XI синфда ўрганилади.

IX—XI синфларда саккиз йиллик мактабларда ўрганила бошланган чет тилларни ўрганиш давом этади. Айниқса бу масалада ўқувчиларнинг оғзаки нутқ малакаларининг тараққий этишига алоҳида эътибор берилади. Шу билан бирга, ўқувчилар чет тиллардаги унча мураккаб бўлмаган текстларни ўқишлари, тўла тушунишлари ва мазмунини таржима қила билишлари зарур.

Ўзбекистон ССРнинг саккиз йиллик умумий таълим меҳнат политехника мактаблари (ўқиш ўзбек тилида олиб бориладиган мактаблар)нинг ЎҚУВ ПЛАНИ

Предметлар	Синфлар бўйича ҳафталик соатлар миқдори								Соатларнинг жами	
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	ҳафталик	йиллик
Она тили	12	9	9	8	5/4	4/3	3	2	51	1796
Адабиёт	—	—	—	—	3	2/3	2	2	9.5	340
Рус тили	—	5	6	6	6	6	6	6	41	1453
Чет тили	—	—	—	—	3	3	3	2	11	394
Тарих. СССР Конституцияси	—	—	—	2	2	2	2	4	12	426
Математика	6	6	6	6	6	6	6	5	47	1663
Табиатшунослик	—	—	—	3	—	—	—	—	3	105
География	—	—	—	—	2	2	2	3/2	8,5	303,5
Физика	—	—	—	—	—	2	2	3	7	249
Кимё	—	—	—	—	—	—	2	2	4	142
Биология	—	—	—	—	2	2	3/2	2	8,5	304
Чизмакашлик	—	—	—	—	—	—	1	1	2	71
жами:	18	20	21	25	29/28	29	32/31	32/31	204,5	7246,5
Расм	1	1	1	1	1	1	—	—	6	212
Ашула ва музика	1	1	1	1	1	1	0,1	0,1	7	247,5
Физкультура	2	2	2	2	2	2	2	2	16	566
Меҳнат таълими	2	2	2	2	2	2	2	2	16	566
Жами:	24	26	27	31	35/34	35	36	36	249.5	1591.5
Ижтимоий фойдали меҳнат	—	—	2	2	2	2	2	2	12	426
V—VIII синфларда ижтимоий-ишлаб чиқариш практикаси										180
Жами:									261,5	9444

Ўзбекистон ССРнинг саккиз йиллик мактаблари ўқув планига ИЗОҲ

1960—1961 ўқув йилидан бошлаб VI синфларга, кейин VII ва сўнгра VIII синфларга ҳам ана шу ўқув плани татбиқ қилинади.

Ўқув машғулотлари 1 сентябрдан бошланади. I—IV синфларда ўқув йили 35 ҳафта давом этади, V—VII синфларда 38 ҳафта (икки ҳафталик ижтимоий ишлаб чиқариш практикаси ҳам шу ҳисобга киради); VIII синфларда — 39 ҳафта (2 ҳафталик ижтимоий ишлаб чиқариш практикаси ва икки ҳафта давом этадиган битирув имтиҳонлари ҳам шу ҳисобга киради). Ўқув йили тўрт чоракка бўлинади.

Каникулларнинг муддати: кузги — 5 кун (5 ноябрдан 9 ноябргача), қишки — 12 кун (30 декабрдан 10 январгача), баҳорги — 8 кун (24 мартдан 31 мартгача).

Ўқув йилининг тамомланиши: I—IV синфларда — 31 май, V—VII синфларда 19 июнь, VIII синфларда 25 июнь.

Ёзги каникуллар I—IV синф ўқувчилари учун 1 июндан 31 августгача (92 кун), V—VII синф ўқувчилари учун 20 июндан 31 августгача, (73 кун), VIII синф ўқувчилари учун эса 26 июндан 31 августгача (67 кун) белгиланади.

Дарсларнинг давом этиши муддати I синфларда 35—45 минут, (мактабнинг шароитига қараб), қолган синфларда 45 минутдан.

V — VIII синфларда икки ҳафта давом этадиган ўқув ишлаб чиқариш практикаси ўқув устахоналари, ўқув-тажриба ер участкаси, корхоналарда, колхоз, совхозларда ва бошқа ишлаб чиқариш корхоналарида ўтказилади. Ишлаб чиқариш практикаси даврида V синф ўқувчилари кунига 3 соатдан, VI—VIII синф ўқувчилари эса кунига 4 соатдан ишлайдилар.

V — VIII синфларда меҳнат машғулотлари ўтказилаётганида ўқувчилар сони 25 ва ундан ортиқ бўлган тақдирда синф икки группага бўлинади.

Ўқувчиларнинг ишлаб чиқариш практикаси беш баллик система бўйича баҳоланади ва уларнинг синфдан-синфга кўчиш натижалари ишлаб чиқариш практикаси ўтказилганидан кейин эълон қилинади.

Суръатда кўрсатилган соатлар миқдори йилнинг биринчи ярмига, махражда кўрсатилганлари эса йилнинг иккинчи ярмига мўлжалланади, йил ҳафталар миқдори бўйича баббаравар иккига бўлинади.

Мактабларда чет тили, малакали ўқитувчи бўлган тақдирдагина ўқитилади. Чет тили ўқитувчиси бўлмаса бу предмет учун ажратилган соатлар ўқишлар ўзбек тили ёки бошқа миллий тилларда олиб бориладиган мактабларнинг ҳар қайси синфида ҳафтасига бир соатдан рус тилига ўтказиб берилади.

Интернат-мактабларда чет тили ўқитиш учун III ва IV синфларда ҳафтасига қўшимча 2 соат ажратишларига рухсат этилади.

Ижтимоий фойдали меҳнат ўқувчилар билан дарслардан кейин ўтказилади.

Ўзбекистон ССРнинг саккиз йиллик умумий таълим меҳнат политехника мактаблари (ўқиш рус тилида олиб бориладиган мактаблар)нинг ЎҚУВ ПЛАНИ

Предметлар	Синфлар бўйича ҳафталик соатлар миқдори								Соатларнинг жами	
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	ҳафталик	йиллик
Она тили	12	12	12	10	6	5	3	2	62	2184
Адабиёт	—	—	—	—	2	3	2	3	10	35[illegible]
Ўзбек тили	—	—	2	2	2	2	2	2	12	426
Чет тили	—	—	—	—	4	3	3	3	13	465
Тарих. СССР Конституцияси	—	—	—	2	2	2	2	4	12	426
Математика	6	6	6	6	6	6	6	5	47	1663
Табиатшунослик	—	—	—	3	—	—	—	—	3	105
География	—	—	—	—	2	2	2	2/3	8,5	303,5
Физика	—	—	—	—	—	2	2	3	7	249
Кимё	—	—	—	—	—	—	2	2	4	142
Биология	—	—	—	—	2	2	3/2	2	8,5	304
Чизмакашлик	—	—	—	—	—	—	1	1	2	71
жами:	18	18	20	23	26	27	28/27	29/30	189	6695,5
Расм	1	1	1	1	1	1	1	—	7	248
Ашула ва музика	1	1	1	1	1	1	1	1	8	283
Физкультура	2	2	2	2	2	2	2	2	16	566
жами:	22	22	24	27	30	31	32/31	32/33	220	1097
Меҳнат таълими	2	2	2	2	2	2	2	2	16	566
жами:	24	24	26	29	32	33	34/33	34/36	236	8358,5
Ижтимоий фойдали меҳнат	—	—	2	2	2	2	2	2	12	426
V-VIII синфларда ижтимоий-ишлаб чиқариш практикаси	—	—								180
									248	8964,5

Ўқишлар ишлаб чиқариш таълими билан бирга боғлаб олиб бориладиган шаҳар ўрта умумий таълим меҳнат политехника мактаблари (ўқишлар ўзбек тилида олиб борилади)нинг ЎҚУВ ПЛАНИ

Предметлар	Синфлар бўйича ҳафталик соатлар миқдори			IX-XI синфларда соатлар миқдори	
	IX	X	XI	Ҳафталик	Йиллик
Ватан адабиёти	3	3	3	9	339
Рус тили ва адабиёт	3	3	3	9	339
Математика	4	4	4	12	452
Тарих	2	3	4	9	335
СССР Конституцияси	—	—	1/2	1,5	54
Иқтисодий география	—	2	2/1	3,5	129
Физика	4	4	2	10	382
Астрономия	—	1	—	1	39
Кимё	2	3	2	7	265
Биология	2/3	—	—	2,5	101
Чизмакашлик	2/1	—	—	1,5	55
Чет тили	2	2	2	6	226
Физкультура	2	2	2	6	226
Жами	26	27	25	78	2942
Умумтехник предметлар, ишлаб чиқариш (назарий ва практик) таълими	10	9	11	30	1126
Жами	36	36	36	108	4068
Факультатив машғулотлар	2	2	2	6	226
Ҳаммаси бўлиб				114	4294

Ўқишлар ишлаб чиқариш таълими билан бирга боғлаб олиб бориладиган шаҳар ўрта умумий таълим меҳнат политехника мактаблари (ўқишлар рус тилида олиб борилади)нинг ЎҚУВ ПЛАНИ

Предметлар	Синфлар бўйича ҳафталик соатлар миқдори			IX—XI синфларда соатлар миқдори	
	IX	X	XI	Ҳафталик	Йиллик
Ватан адабиёти	3	3	3	9	339
Ўзбек тили	2	2	2	6	226
Математика	4	4	4	12	452
Тарих	2	3	4	9	335
Иқтисодий география	—	2	2	4	148
Физика	4	4	2	10	382
Астрономия	—	1	—	1	39
Кимё	2	3	2	7	265
Биология	3	—	—	3	117
Чизмакашлик	2	—	—	2	78
Чет тили	2	2	3	7	261
Физкультура	2	2	2	6	226
СССР Конституцияси	—	—	2	2	70
Жами:	26	26	26	78	2938
Умумтехник предметлар, ишлаб чиқариш (назарий ва практик) таълими	10	10	10	30	1130
Жами:	36	36	36	108	4068
Факультатив машғулотлар	2	2	2	6	226
Ҳаммаси бўлиб:				114	4294

Ўқишлар ишлаб чиқариш таълими билан бирга боғлаб олиб бориладиган шаҳар ўрта мактаблари ўқув планига ИЗОҲ

Ўқув машғулотлари 1 сентябрдан бошланади. IX, X, XI синфларда ўқув йили 39 ҳафта давом этади. XI синфларда шундан 4 ҳафта чиқарув имтиҳонларига ажратилади. Ўқув йили тўрт чоракка бўлинади.

Каникулларнинг муддати:

кузги — 5 кун (5 ноябрдан 9 ноябргача), қишки — 12 кун, (30 декабрдан 10 январгача), баҳорги — 8 кун (24 мартдан 31 мартгача).

IX, X, XI синфларда ўқув йили 25 июнда тамомланади. IX, X синф ўқувчилари учун ёзги каникуллар 67 кун (26 июндан 31 августгача) белгиланади.

Спорт ва санъатнинг турли соҳалари, фан ва техника, меҳнат бўйича факультатив машғулотлар дарсдан ташқари вақтларда ўтказилади.

Корхоналарда, колхоз ва совхозларда ишлаб чиқариш практикаси ўтказилаётган вақтда иш кунининг муддати ёшлар учун мавжуд қонунларга амал қилган ҳолда белгиланиши керак.

Ўқувчиларнинг ишлаб чиқариш асослари бўйича олган билимлари ва ишлаб чиқариш практикаси беш баллик система бўйича баҳоланади. Уларнинг синфдан-синфга кўчиш натижалари ишлаб чиқариш практикалари ўтказилганидан ва шу предмет бўйича маълум баҳо қўйилганидан кейин эълон қилинади.

Ишлаб чиқариш таълими бўйича машғулотлар ўтказилаётганида ўқувчилар сони 25 дан ортиқ бўлса у ҳолда синф икки группага бўлинади.

Физкультура машғулотлари қизлар ва ўғил болалар ажратилган ҳолда ўтказилади.

(Охири тўртинчи бетда)

Н. С. Хрушчевнинг мамлакат бўйлаб сафари

ҚУЙИ АВСТРИЯДА

ВЕНА, 3 июль. ТАСС махсус мухбирлари В. Шумский ва Л. Степанов хабар беради:

Бугун эрталаб Н. С. Хрушчев ва унинг ҳамроҳлари Австрия вилоятлари бўйлаб саёҳат қилиш учун Венадан жўнаб кетдилар. Министрлар Советининг Раиси Н. С. Хрушчевга бу саёҳатда федерал канцлер Ю. Рааб ҳамроҳлик қилади.

Венада эрталабдан қуёш чиқиб ҳаво очилиб кетди. Вена аҳолиси якшанба кун бўш бўлганликларидан фойдаланиб, совет меҳмонини табрикламоқ учун кўчаларга чиқдилар. Австрия алоқа министрлиги илтифот қилиб меҳмонлар учун бериб қўйган шинам сариқ автобуслар колоннаси Венанинг энг катта савдо кўчаси бўлган Мариягилферштрассе кўчаси бўйлаб, шаҳарнинг икки томони хушбичим кичкина уйлар билан тўлган кўкаламзор чекка кўчалари орқали ўтиб бормоқда. Ҳамма жойда кўп километрлик йўлнинг икки томонига тизилган ва байрам кийимлари кийиб олган кишилар ҳурматли совет меҳмонини табриклаб қолмоқдалар.

Совет меҳмонлари бораётган йўлдаги биринчи вилоят Қуйи Австрия вилояти бўлди. Бу вилоятда бир қанча машинасозлик корхоналари, тўқимачилик, қоғоз ва шиша фабрикалари бор. Бошқа вилоятларда бўлгани каби бу вилоят экономикасида ҳам деҳқончилик катта роль ўйнайди. Бироқ, Қуйи Австрияда асосий бойлик нефтдир. Бутун Австрияда чиқарилаётган нефтнинг қарийб 90 проценти шу вилоятдан олинади. 1955 йилдаги Москва битимига биноан Австрияга топширилган нефть чиқариш ва нефть тозалаш корхоналарининг кўпчилик қисми Қуйи Австриядадир.

Ҳали қурилиб битмаган янги Вена—Зальцбург автомобиль йўли Дунай дарёсининг ўнг соҳили бўйлаб ўтади. Мовий Дунай Европадаги кўп халқларнинг қўшиқларида куйланган улуғ дарёгина бўлиб қолмасдан, шу билан бирга улуғ меҳнаткаш дарё ҳамдир. Бу дарёда пароходлар ва ўзиюрар юк баржалари кечасию кундузи тинмай қатнаб туради. Дунайда қатнаётган юк кемаларида кўпинча ўроқ ва болға расми туширилган қизил байроқ ҳилпираб турганлигини кўриш мумкин. Булар Австрия машиналарини ортиб совет мамлакатининг Измаил портига келаётган кемалардир.

Дунай бўйидаги халқ демократияси мамлакатларининг ҳаммасига қарашли кемалар ҳам бу дарёда қатнаб туради. Халқ демократияси мамлакатлари билан Австрия ўртасидаги иқтисодий алоқалар йилдан-йилга тобора кўпроқ мустаҳкамланмоқда ва ривожланмоқда. Дунайда қатнаётган совет кемаларига келганда, чунончи Дунайда пассажирлар ташийдиган энг катта ва энг шинам «Дунай» ва «Амур» теплоходларига келганда, булар Совет Иттифоқининг закази билан Австриянинг Корнейбург кемасозлик корхоналарида қурилган кемалардир. Бу корхоналар ҳам Қуйи Австрияда жойлашган.

Тош йўлнинг ўнг томонида қадимий Дюрнштейн қолиб кетди. Дюрнштейннинг тепасидаги тоғ устида вайроналари кўриниб турган рицарлар қасрида бир вақтлар шер юрак Ричард қамаб қўйилган эди. Лекин гиднинг бошқа тарихий ёдгорлик тўғрисидаги ҳикояси Совет Иттифоқидан келган меҳмонларга кўпроқ таъсир қилди. Дюрнштейнда, Дунай соҳилида кўм-кўк бўлиб турган тоғзорлар орасида, рус ва австрийс қўшинлари Наполеон армиясига қарши олиб борган жангларда Кутузовнинг шу ерда ҳалок бўлган солдатларига қўйилган ёдгорлик эскириб қолган бўлишига қарамай, баландда чиройли бўлиб кўриниб турибди. Дунай бўйидаги Мельк шаҳри ёнида Австрияда дафн этилган рус жангчиларига қўйилган яна бир ёдгорлик бор. Бу ёдгорликнинг гранит тоши остида Суворов мўъжизакор баҳодирларининг жасадлари ётибди. Дарахтлар бу ёдгорликка соя солиб турибди.

Қуйи Австрияда Австрия шаҳарларини ва қишлоқларини фашист оккупациячилардан озод қилиш чоғида 1945 йил баҳорида ҳалок бўлган совет жангчиларига қўйилган ёдгорликларни кўриш мумкин.

Бугун автобуслар колоннаси биринчи бўлиб Дунай бўйидаги Иббс-Персенбойг шаҳрида тўхтади. Тезоқар Дунайнинг йўлини тўсган гидроэлектростанция тўғони Иббс шаҳарчасини Персенбойг посёлкаси билан жуда катта кўприк каби туташтирган.

Шаҳарча ва посёлканинг аҳолиси шу тўғон ёнида тўпландилар. Совет Иттифоқидан келган меҳмонларни транспорт ва электростанциялар министри Карл Вальдбруннер кутиб олди. У совет меҳмонларига электростанцияни кўришдан олдин дам олиб овқатланишни таклиф қилади.

Овқатланиш вақтида электростанциялар ва транспорт министри Карл Вальдбруннер ва СССР Министрлар Совети Раиси Н. С. Хрушчев нутқ сўзлайдилар. Сўнгра К. Вальдбруннер ва Иббс-Персенбойг гидроэлектростанциясининг дирекцияси Н. С. Хрушчевга гидростанция қурилиши тасвирланган суратни тортиқ қилдилар. Н. С. Хрушчев бунга жавобан Палех усталарининг моҳир қўли билан сурат солинган қутичани ҳадя қилди.

Ғоят самимият ва бемалоллик вазиятида ўтган зиёфатдан сўнг мезбонлар меҳмонларни гидростанция иншоотларини кўришга олиб бордилар.

Иббс-Персенбойг гидростанцияси 1959 йилда қурилган. Унинг олти турбинаси 192 минг киловатт-соат электр қуввати беради, кемаларнинг ўтиши учун махсус шлюз қурилган.

Н. С. Хрушчев гидроэлектростанциянинг иши билан танишиб бўлганидан кейин Карл Вальдбруннерга ва Австрия электростанциялар министрлигининг бошқа намояндаларига миннатдорчилик изҳор қилди. Сўнгра меҳмонлар маршрут бўйлаб Маутхаузенга жўнадилар.

СОБИҚ ҚАМОҚ ЛАГЕРИ ТЕРРИТОРИЯСИДА

Маутхаузен, 3 июль. (ТАСС махсус мухбири). Н. С. Хрушчев ва унга ҳамроҳ бўлган кишилар Иббс-Персенбойгдан Маутхаузен (Юқори Австрия) шаҳарчаси томон йўл оладилар. Ана шу шаҳарча яқинида қамоқ лагери жойлашган эди. Бу қамоқ лагерида гитлерчи жаллодлар Европадаги деярли ҳамма мамлакатларнинг неча минглаб ватанпарварларига азоб берганлар. Маутхаузеннинг ўзида гестапочилар томонидан олиб борилган тўла бўлмаган ёзувларга қараганда, қийноқ баракларида, газ камераларида ва махсус печларда 130 мингдан кўпроқ киши ўлдирилган. Булар орасида совет гражданларидан 32 минг киши бўлган.

Сафар қатнашчилари Н. С. Хрушчев билан федерал канцлер Ю. Рааб бошчилигида қамоқ лагерининг тош зинапояларидан тепага кўтариладилар. Бу қамоқ лагери Европа яқин ўтмишининг мудҳиш музейи бўлиб қолган. Мана, тиканли симлар билан ўраб олинган тош деворлар, соқчилар турадиган вишкалар (соқчилар ана шу вишкаларда туриб ҳимоясиз кишиларни пулемётлардан ўққа тутганлар), кишиларни қийнаш, азоб бериш ва ўлдиришнинг даҳшатли воситалари. Бу ердаги ҳар бир метр ер қон билан беланган.

Н. С. Хрушчев ва унга ҳамроҳ бўлган кишилар совет гражданлари хотирасига барпо этилган ҳашаматли ҳайкал ёнига келадилар. Кишиларимизнинг букилмас мардлиги ҳамда оташин ватанпарварлиги гранит ва бронза билан абадийлаштирилган. На очлик, на қийноқ чоралари ва на шафқатсиз ўлимнинг ўзи ҳам совет кишиларининг метин иродаларини бука олмаган. Маҳбуслар орасида яширин интернационал комитет ташкил қилган, маҳбусларнинг лагердан кўплаб қочишларини уюштирган ва эсэсчилар иттифоқчиларнинг қўшинларидан қочиш олдидан лагердаги ҳамма нарсани йўқ қилишни ният қилган ҳал қилувчи пайтда ўз мудофааларини ташкил этиб, неча минглаб кишиларнинг ҳаётини сақлаб қолган кишилар ана шулар эди.

Н. С. Хрушчев ҳайкалнинг гранит тагига гулчамбар қўяди. Гулчамбарга «Маутхаузендаги қамоқ лагерида азоб берилган совет гражданларига. СССР Министрлар Советининг раиси Н. С. Хрушчев» деган сўзлар ёзилган.

Н. С. Хрушчев генерал Д. М. Карбишев ҳайкали ёнига ҳам гулчамбар қўйди.

Сўнгра Апельплацда (илгари ана шу ерда маҳбусларнинг рўйхатлари ўқилар эди). Маутхаузендаги барча қурбонлар хотирасига ўрнатилган символик ҳайкал олдида оммавий митинг бўлди. Митингда Австрия гражданларидан неча минглаб киши қатнашди. Булар орасида фашизмга қаршилик кўрсатишнинг кўпгина собиқ курашчилари бор эди. Митингда федерал канцлер Ю. Рааб, вице-канцлер Б. Питтерман, Австрия ички ишлар министри И. Африч, Австрия Миллий кенгашининг раиси Л. Фигль, статс-секретарь Ф. Грубхофер ва бошқа кишилар ҳозир бўлдилар.

Митингда Австрия ички ишлар министри Йозеф Африч, Австрия Миллий кенгашининг раиси Леопольд Фигль. Маутхаузеннинг собиқ маҳбуси нутқ сўзладилар.

Апельплацда ҳозир бўлган митинг қатнашчиларининг қарсаклари остида Н. С. Хрушчев нутқ сўзлади.

Оммавий митингдан кейин Н. С. Хрушчев ва унга ҳамроҳ бўлган кишилар лагерни, жумладан ўз ватанпарварларининг хотирасини абадийлаштирмоқ мақсадида турли мамлакатлар томонидан қурилган ҳайкалларни кўздан кечирдилар.

Шундан кейин автобуслар колоннаси Линц шаҳри томон йўл олди.

Вена. Меҳнаткашлар Н. С. Хрушчевни табрикламоқдалар.

ТАСС махсус фотомухбири В. Кошевой фотоси. (Сурат фототелеграф орқали олинган).

Р. Х. ЖУАНДА БОКУДА

БОКУ, (ТАСС). СССР Министрлар Совети Раиси Н. С. Хрушчевнинг таклифига биноан дўстлик визити билан Совет Иттифоқида меҳмон бўлиб турган Индонезия Республикаси ҳукуматининг биринчи министри Р. Х. Жуанда Картавижайя рафиқаси ва ўзига ҳамроҳ бўлган кишилар билан бирга бугун Бокуга келди.

Озарбайжон пойтахти дўст Индонезиянинг вакилларини самимий кутиб олди. Боку аэродромида Озарбайжон ССР Министрлар Советининг раиси М. А. Искандаров ҳурматли меҳмонни қизғин табриклади. Р. Х. Жуанда жавоб нутқи сўзлади.

Миллий революциямизни тугалламоқ учун олиб борилаётган курашда, деди, жумладан, Жуанда, Индонезия ҳукумати ва халқи адолатли, равнақ топадиган жамият, яъни Индонезия социалистик жамиятининг идеалларига асосланиб, мустамлакачиликнинг қолдиқларидан холи бўлган миллий экономикани вужудга келтириб, озодлик шароитида фидокорона меҳнат қилмоқдалар. Бизнинг мамлакатимиз учун зарур бўлган бой тажрибангизни ўрганмоқ мақсадида, деб давом қилди Жуанда, сизнинг мамлакатингизга келганмиз. Сизнинг бой тажрибангиз экономикамизни барпо этиш учун зарурдир.

Бизнинг бу ерда бўлишимиз индонез ва совет халқлари ўртасидаги, шу жумладан, Озарбайжон халқи билан дўстлик алоқаларимизни тағин ҳам кўпроқ мустаҳкамлайди, деб умид қиламан.

Индонезия ҳукуматининг биринчи министри Р. Х. Жуанда бугун Озарбайжон ССР Министрлар Советининг раиси М. А. Искандаров ва Озарбайжон ССР Олий Совети Президиуми Раисининг ўринбосари Г. К. Мамедов ҳузурида бўлди. (ТАСС).

Ишлаб чиқариш таълими билан бирга боғлаб олиб бориладиган қишлоқ ўрта умумий таълим меҳнат политехника мактаблари (ўқишлар ўзбек тилида олиб бориладиган)нинг.

ЎҚУВ ПЛАНИ

Предметлар	Синфлар бўйича ҳафталик соатлар миқдори			IX-XI синфларда соатлар миқдори	
	IX	X	XI	Ҳафталик	Йиллик
Ватан адабиёти	3	3	3	9	276
Рус тили ва адабиёт	3	3	4	10	308
Математика	5	4/5	5	14,5	445
Тарих	3	4	4	11	338
СССР Конституцияси	—	—	2	2	64
Иқтисодий география	—	3/2	2	4,5	139
Физика	5	5	3/2	12,5	380
Астрономия	—	1	—	1	30
Кимё	2/3	3	3	8,5	261
Биология	3	—	—	3	90
Чизмакашлик	2	—	—	2	60
Чет тили	2	2	2	6	184
Физкультура	2	2	2	6	184
Жами	30/31	30	30/29	90	2759
Қишлоқ хўжалик ишлаб чиқариши асослари ва ишлаб чиқариш (назарий ва практик) таълими	6/5	6	6/7	18	553
Жами	36	36	36	108	3312
Мавсумлар бўйича ишлаб чиқариш меҳнати: кун	54	54	18	—	126
соат	324	324	108	—	756
Факультатив машғулотлар	2	2	2	6	184
Ҳаммаси бўлиб				114	4252

Ишлаб чиқариш таълими билан бирга боғлаб олиб бориладиган қишлоқ ўрта умумий таълим меҳнат политехника мактаблари (ўқишлар рус тилида олиб бориладиган)нинг

ЎҚУВ ПЛАНИ

Предметлар	Ҳафталик соатлар миқдори			IX—XI синфларда соатлар миқдори	
	IX	X	XI	Ҳафталик	Йиллик
Ватан адабиёти	4	3	4	11	338
Ўзбек тили	2	2	2	6	184
Математика	5	4/5	5	14,5	445
Тарих	3	4	4	11	338
СССР Конституцияси	—	—	2	2	64
Иқтисодий география	—	3/2	2/3	5	155
Физика	5	5	3/2	12,5	380
Астрономия	—	1	—	1	30
Кимё	2/3	3	3	8,5	261
Биология	3	—	—	3	90
Чизмакашлик	3/2	—	—	3/2	75
Чет тили	2	2	3	7	216
Физкультура	2	2	2	6	184
Жами:	31	29	30	90	2760
Қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқариши асослари ва ишлаб чиқариш (назарий ва практик) таълими	5	7	6	18	552
Жами:	36	36	36	108	3312
Мавсумлар бўйича ишлаб чиқариш меҳнати					
кун	54	54	18		126
соат	324	324	108		756
Факультатив машғулотлар	2	2	2	6	184
Ҳаммаси бўлиб:				114	4252

(Боши учинчи бетда)

Ўқишни ишлаб чиқариш таълими билан бирга боғлаб олиб бориладиган қишлоқ ўрта мактаблари ўқув планига

ИЗОҲ

Ўқув машғулотлари 1 сентябрдан бошланади. IX, X синфларда ўқув йили 30 ҳафта давом этади. XI синфларда эса 32 ҳафта. Бундан ташқари қишлоқ хўжалиги бўйича ишлаб чиқариш меҳнатига (мавсумлар бўйича) IX, X синфларда 9 ҳафта, XI синфларда эса 3 ҳафта ажратилади. Шунингдек XI синфлардаги битирув имтиҳонларига 4 ҳафта вақт ажратиш кўзда тутилади. Шундай қилиб, IX, X, XI синфларда ўқув йили 39 ҳафта давом этади. Ўқув йили 4 чоракка бўлинади.

Каникулларнинг муддати: кузги 5 кун (5 ноябрдан 9 ноябргача), қишки — 12 кун (30 декабрдан 10 январгача), баҳорги — 8 кун (24 мартдан 31 мартгача). Ўқув йили 25 июнда тамомланади.

Спорт ва санъатнинг турли соҳалари фан ва техника меҳнат бўйича факультатив машғулотлар дарсдан ташқари вақтларда ўтказилади.

Суръатда кўрсатилган соатлар миқдори йилнинг биринчи ярмига, маҳражда кўрсатилганлари эса йилнинг иккинчи ярмига мўлжалланади, йил ҳафталар миқдори бўйича баббаравар иккига бўлинади.

Корхоналарда, колхоз ва совхозларда ишлаб чиқариш практикаси ўтказилаётган вақтда иш кунининг муддати ёшлар учун мавжуд қонунларга амал қилган ҳолда белгиланиши керак.

Ўқувчиларнинг ишлаб чиқариш асослари бўйича олган билимлари ва ишлаб чиқариш практикаси беш баллик система бўйича баҳоланади. Уларнинг синфдан-синфга кўчиш натижалари ишлаб чиқариш практикалари ўтказилганидан ва шу предмет бўйича маълум баҳо қўйилганидан кейин эълон қилинади.

Ишлаб чиқариш таълими бўйича машғулотлар ўтказилаётганида ўқувчилар сони 25 дан ортиқ бўлган тақдирда синф икки группага бўлинади.

ЎЗБЕКИСТОН ССР МАОРИФ МИНИСТРЛИГИ.

(Боши биринчи бетда).

ҲУРМАТЛИ МЕҲМОН ЎЗБЕКИСТОНДА

қаҳрамон ва талантли ҳинд халқини, мустамлакачиларга қарши қаҳрамонона курашида ўз озодлиги ва мустақиллигига эришган ана шу буюк халқни табриклаймиз. Барча совет кишилари сингари ўзбек халқи ҳам тинчликсевар мамлакатлар вакилларини ҳамиша қизғин кутиб олади: Ҳиндистон Республикаси эса бундай тинчликсевар мамлакатлар орасида муҳим ўрин эгаллаб, тинчлик ва тинч-тотув яшаш учун курашда Совет Иттифоқи билан бир қаторда бормоқда.

Шу сабабли биз сизларни ўз юртимизда чин кўнгилдан кутиб оламиз ва сиздек азиз меҳмонлар учун бизнинг эшикларимиз кенг очиқдир. Биз сизларнинг Ўзбекистонда бўлишингиз кўнгилли ўтиши ва фойдали бўлиши учун ҳамма нарсани қилишга тайёр эканлигимиз билан шодланамиз.

Ё. С. Насриддинова ўз нутқининг охирида ҳинд ва ўзбек тилларида:

— Прасад жаноблари, хуш келибсиз! Свагатам, раштрапати Прасад! Хуш келибсиз, азиз меҳмонлар! — дейди.

Ҳиндистон Президенти Р. Прасад микрофон олдига келади. Бундан ўн уч кун муқаддам, дейди у, Тошкент орқали Москвага учиб ўтдим. Ўз визитим тугай деб қолган бугунги кунда, Совет Иттифоқидаги бир қанча шаҳарларни бориб кўрганимдан кейин, бугун яна Ўзбекистон пойтахтида турибман.

Совет Иттифоқига дастлаб қадам қўйган кунимда сизлар мени жуда яхши ва самимий кутиб олдингиз. Бугунги кунда яна худди ўшандай шодиёна кутиб оляпсиз. Бунинг учун сизларга ғоят миннатдорчилик билдираман. Ўз юртимга қайтиб борганимда нақадар муҳаббат билан бу ерда кутиб олганлигингизни халқимга айтиб бераман.

Қадимдан буён, деб давом қилади Президент, халқларимиз ўртасида жуда яхши дўстона муносабатлар мавжуд бўлган. Бу муносабатлар ҳозирги вақтда мустаҳкамланганлигидан шодман.

Ҳиндистон билан Совет Иттифоқининг умум мақсади бор. Бу мақсад—ҳамма халқлар тинч ва бехавотир яшамоқлари учун бутун дунёда тинчлик ўрнатмоқдир.

Мен бу ерда бир қанча вақт бўламан. Мен халқ билан кўришиш имконияти берилади деб умид қиламан. Мен сизларга ташаккур айтиб, ассалом алайкум! дейман.

Аэродромда тантанали кутиб олиш маросими тамом бўлади. Р. Прасад Ш. Р. Рашидов, Ш. М. Арушанян ва Ё. С. Насриддиновалар билан биргаликда очиқ автомашинага тушиб, ўзига ажратилган резиденцияга томон йўл олади. Машиналар кортёжи шаҳарнинг неча минглаб аҳолиси билан тўлиб-тошган кўчалардан ўтиб боради. Ўзбекистон пойтахтининг меҳнаткашлари дўст мамлакат вакилларининг йўлларига гуллардан поёндоз тўшайди. Машиналар ўтиб бораётганда сон-саноқсиз табрик сўзлари айтилади.

Ҳиндистон Республикаси Президенти Раженда Прасад Ўзбекистонда бўлган биринчи кунида республиканинг диққатга сазовор жойлари билан танишди.

Ҳурматли меҳмон ва унинг ҳамроҳлари Ўзбекистон ССР Олий Совети Раиси Р. Ғ. Ғуломов билан бирга автомашиналарга тушиб, Тошкент бўйлаб сайр қилдилар.

Тошкентнинг ғарбий-жанубий райони—Чилонзор дўст мамлакат вакилларининг эътиборини жалб этди. Кўп қаватли ўнлаб янги уйлар ҳамда йирик панеллар қўлланиб конвейер усулида кенг миқёсда олиб борилаётган қурилиш-монтаж ишлари аҳолининг уй-жойга бўлган эҳтиёжини тез вақт ичида қондириш соҳасида Совет ҳукумати белгилаган улуғвор программа Ўзбекистонда қандай амалга оширилаётганлигини равшан тасаввур қилиш имкониятини берди. Меҳмонларга етти йилликнинг охиригача Чилонзорда қарийб бир ярим миллион квадрат метр уй-жой фойдаланишга топширилиши маълум қилинди.

Тушдан кейин Раженда Прасад ва унинг ҳамроҳлари Тошкент тўқимачилик комбинатига йўл олдилар.

Унга Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси Ё. С. Насриддинова ва республика Олий Советининг Раиси Р. Ғ. Ғуломов ҳамроҳ бўлиб бордилар.

Ҳиндистон Президенти ва ҳиндистонлик бошқа меҳмонлар корхона раҳбарларининг таклифига мувофиқ ип йигириш ва тўқув фабрикаларини кўздан кечирдилар. Читта гул босиш фабрикасида тўқимачиларнинг ҳаёти ва меҳнати ҳақида қизғин суҳбат бошланиб кетди.

Комбинат директори З. Абдуллаев меҳмонларнинг ҳамма саволларга муфассал жавоб берди. У айтдики, дастлабки совет беш йилликларининг маҳсули бўлган Тошкент тўқимачилик комбинати ҳозир йилига 212 миллион метр газлама ишлаб чиқармоқда.

Тошкент тўқимачилари Ҳиндистон Президентини ва унинг ҳамроҳларини самимий кутиб олдилар.

Ҳиндистонлик меҳмонларга уларнинг комбинатда бўлганликлари ҳақида хотира учун тўқимачилар ўзлари ишлаб чиқараётган газламаларнинг намуналарини совға қилдилар.

Раженда Прасад комбинатдан қайтаётганида Тошкентдаги уй қуриш комбинатида тайёрланган йирик панеллардан бино қилинган Шота Руставели кўчасидаги янги иморатларни кўриш истагини билдирди. Ҳиндистон Президенти кўчиб кириш учун тахт қилиб қўйилган уч хонали квартиралардан бирига кирди.

Куннинг иккинчи ярмида Ҳиндистон Президенти Раженда Прасад шаҳар атрофидаги Ленин номли колхозга сафар қилди. Гулистон қишлоғининг марказида жуда кўп киши тўпланиб, улар ҳурматли меҳмонни қизғин кутиб олдилар. Карнай ва доира садолари янгради. Раженда Прасад машинадан чиқар экан ҳурматли меҳмоннинг қўлини қисмоқ учун уни колхозчилар ўраб оладилар.

Самимий ва дўстона суҳбат вақтида колхоз раиси Ҳомиджон Назаров республикада энг юқори ҳосил, яъни ҳар гектаридан 40 центнердан пахта етиштириб келаётган ана шу колхознинг хўжалиги ҳақида сўзлаб беради.

Раженда Прасад колхоз раиси билан бўлган суҳбатдан кейин пахтакорлар билан учрашди.

— Мен, — деди у пахтакорлар билан суҳбатда, — колхозингизга келиб, қандай яшаётганлигингизни ва ишлаётганлигингизни ўз кўзим билан кўрганимдан беҳад мамнунман. Биз ўз мамлакатимизда қишлоқ хўжалик экинлари ҳосилини оширишга интилмоқдамиз. Шу сабабдан пахта ва дон экинларининг ялпи ҳосилини кўпайтиришга қандай қилиб муваффақ бўлганлигингизни билмоқни истар эдик. Мен сизнинг колхозингиздаги ишлаб чиқариш даражаси ниҳоятда юқори эканлигини билиб жуда хурсанд бўлдим. Сизларни ана шу муваффақият билан табриклайман.

Биз, деди Р. Прасад, ҳинд халқидан сизларга қизғин салом йўллаймиз. Ўз юртимга қайтганимда Ҳиндистон халқини қанчалик яхши кўришингизни ва уни ҳурмат қилишингизни унга сўзлаб бераман.

Пировардида, Раженда Прасад Ҳиндистон билан СССР ўртасидаги муносабатлар ҳар иккала мамлакат халқларининг бахт-саодати йўлида бундан буён ҳам мустаҳкамланишига ишонч билдирди.

Ҳиндистон президенти Раженда Прасад Ленин номли колхозда пахта плантацияларини кўздан кечириб, яшил квадратларни трактор культиваторлари билан ишлаш манзарасини кузатди. Сўнгра у колхоз маданият уйини бориб кўрди.

Колхозчилар ҳинд меҳмонларга бахт-саодат ва сиҳат-саломатлик тилаб, ҳинд халқига йўллаётган саломларини етказишни ундан илтимос қилиб қолдилар. Хайрлашиб кетаётиб Раженда Прасад бир группа колхозчилар билан суратга тушди.

ДЎСТЛИГИМИЗ МУСТАҲКАМ

САМАРҚАНДДА ШОДИЁНА КУТИБ ОЛИШ

Совет Иттифоқи бўйлаб сафарга чиққан Ҳиндистон Республикасининг Президенти Раженда Прасад ўтган якшанба куни Сталинободдан Ўзбекистонга келди. Ҳурматли меҳмон ўзбек халқининг ҳаёти билан танишишни Самарқанд шаҳрини кўздан кечиришдан бошлади. Самарқанд аэродроми тепасида Ҳиндистон Республикаси, Совет Иттифоқи ва Ўзбекистон ССР нинг давлат байроқлари ҳилпираб турибди. Азиз меҳмонни кутиб олмоқ учун бу ерда шаҳар меҳнаткашларининг жуда кўп вакиллари тўпланган. Кутиб олувчилар орасида республика Олий Совети Ташқи ишлар комиссиясининг раиси Ғ. С. Султонов, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг аъзоси К. З. Зокиров, меҳнаткашлар депутатлари Самарқанд область Совети ижроия комитетининг раиси О. А. Азимов, Самарқанд шаҳар Совети ижроия комитетининг раиси Р. Ж. Жулматов, Ўзбекистон ССР Олий Совети ва маҳаллий Советларнинг депутатлари бор эдилар.

Ҳиндистон Президенти ва унга ҳамроҳ бўлган кишилар автомашиналарга тушиб аэропортдан шаҳар томон йўл оладилар. Улар шаҳарда бир неча соат сайр қилиб, ўзбек халқининг бу ердаги бой қадимги маданиятидан далолат берувчи тарихий ёдгорликлар билан танишдилар. Ҳурматли меҳмон Улуғбек обсерваториясини, Регистон ва Шоҳизинда архитектура ансамблларини, Гўри-амир мақбарасини зўр қизиқиш билан кўздан кечирди. Самарқанд давлат университетининг доценти К. Самибоев изоҳлар бериб турди. Президент ўзи берган жуда кўп саволларга қониқарли жавоблар олди. Бу саволлар ўзбек халқининг ўтмишига, унинг Осиёдаги бошқа халқлар билан, жумладан, Ҳиндистон халқи билан маданий ва иқтисодий алоқаларига тааллуқли эди. Дунёга Улуғбек, Навоий, Бобир сингари буюк мутафаккирларни берган ўзбек халқи кўп асрлик тарихининг саҳифалари меҳмонлар олдида катта китобдагидек намоён бўлади. Ана шу мутафаккирларнинг буюк асарлари шу пайтгача жаҳон фанининг диққат марказида турибди.

Ҳиндистон президенти Самарқанд шаҳрининг яшил дарахтлар билан қопланган кўркам кўчалари бўйлаб сайр қилди. Самарқанд бугунги кунда фан ва олий ўқув юртлари, йирик саноат корхоналари, ажойиб театрлар, парк, кутубхона ва музейлар шаҳри бўлиб қолган. Шаҳар аҳолиси азиз меҳмонларни қизғин табриклаб турди.

Куннинг иккинчи ярмида Самарқанд область ижроия комитетининг раиси О. А. Азимов Ҳиндистон Президенти Раженда Прасад шарафига зиёфат берди. Зиёфат ғоят самимий ва дўстона вазиятда ўтди.

Ҳиндистон Президенти Раженда Прасад О. А. Азимовнинг табрик нутқига жавобан Самарқандга келиб, бундан кўп асрлар муқаддам барпо этилган ва ҳозирги вақтда эҳтиётлик билан сақланаётган архитектура ёдгорликларини кўздан кечирганлигидан мамнун эканлигини айтди. Ҳурматли меҳмон ўзбек ва ҳинд халқларининг қадимги маданий алоқаларини акс эттирадиган воқеалар ва фактларни эслатиб ўтди.

— Ёдгорликларни кўздан кечирар эканман, — деди Президент, — халқларимизнинг бутун тарихи кўз олдимиздан ўтиб турди. Шуни айтишим лозимки, бугунги кунда мамлакатларимиз ўртасидаги муносабатлар тағин ҳам мустаҳкамроқ бўлиб қолди.

Ҳурматли меҳмон шуни уқтириб айтдики, Совет ҳукумати бошлиғи Н. С. Хрушчевнинг Ҳиндистонга борганлиги ва Ҳиндистон бош министри Ж. Нерунинг Совет Иттифоқига келганлиги натижасида ҳар иккала буюк халқ ўртасидаги муносабатлар ривожланиб, ҳар иккала мамлакат ўртасидаги дўстлик кун сайин мустаҳкамланиб бормоқда. Пировардида Р. Прасад шонли Самарқанд аҳолисининг муҳаббат ва ҳурматини ўзи билан бирга ҳинд халқига олиб кетаётганлигини айтди.

Шу куни Ҳиндистон Президенти Раженда Прасад ўзига ҳамроҳ бўлган кишилар билан биргаликда Самарқанддан Тошкентга жўнаб кетди.

50 ЭШЕЛОН

ҚАРАҒАНДА. (ТАСС). Кўмир ҳавзасининг шахталарида КПСС Марказий Комитетининг июль Пленуми шарафига бошланган мусобақанинг бир ойлик натижаларига якун ясалди. Қозоғистон кончилари июнь ойида пландан ташқари 50 эшелон кўмир жўнатиб, янги муваффақиятни қўлга киритдилар.

БОШЛАНҒИЧ ПАРТИЯ ТАШКИЛОТЛАРИДА

ХЎЖАЙЛИ. Ленин номли колхоз партия ташкилоти ҳузурида 15 кишидан иборат лекторлар группаси икки йилдан буён қизғин иш олиб бормоқда. Яқинда агроном Қ. Қурбонниёзов, экономист И. Низомиддинов, ўқитувчи У. Қувватов ва бошқа лекторлар СССР Олий Совети V сессияси ҳужжатлари ва Совет ҳукуматининг тинчликсевар ташқи сиёсати ҳақида лекция ўқидилар.

И. МАДГАЗИН.

* * *

ИШТИХОН. Энгельс номли колхоз бошланғич партия ташкилоти ҳузурида ташкил қилинган лекторлар группасининг аъзолари лекция пропагандасини кучайтириш соҳасида самарали иш олиб бормоқдалар. Партия ташкилоти тасдиқлаган иш планга мувофиқ, дехқончилик бригадаларида ҳар ҳафтада бир марта лекция ўтказилмоқда. Тажрибали лекторлардан Тозаев, Қорабоев, Рустамов ўртоқлар пахта ҳосилдорлигини ошириш, маҳсулот таннархини арзонлаштириш йўллари ҳақида лекция ўқидилар. Лекция колхозчиларда яхши таассурот қолдирмоқда.

Н. РЎЗИЕВ.

* * *

ҚЎРҒОНТЕПА. Сталин номли колхоз бошланғич партия ташкилотининг навбатдаги йиғилишида оммавий-сиёсий, ташкилий-тарбиявий ишларнинг қўйилиши ҳақидаги масала муҳокама қилинди. Ғ. Охунжонов, А. Жўраев, М. Ҳамроқулов сингари агитаторлар КПСС Марказий Комитетининг «Ҳозирги замон шароитида партия пропагандасининг вазифалари тўғрисида»ги қарори ва Ўзкомпартия Марказий Комитетининг пленуми қарорида белгиланган вазифаларни бажаришдаги тажрибалари ҳақида сўзлаб бердилар. Колхозчилар орасида олиб борилаётган пропаганда ишлари бу йил гектаридан камида 30 центнердан пахта ҳосили етиштиришга қаратилмоқда.

Н. КАМОЛОВ.
М. ҲАСАНОВ.

Хоразм области. Турсуной Охунова изидан борган Сора Яхшимуродова Хевадаги қишлоқ хўжалиги механизация мактабининг механик-ҳайдовчилар курсини тамомлади. Ўртоқ Яхшимуродова «Партия XIX съезди» колхозига қайтгач, 85 гектар ерга чигитни квадрат-уялаб экди. Ҳозир у, қатор ораларини икки томонлама ишламоқда. Бу қиз мавсум давомида «ХВС-1,2» машинасида 250 тонна пахта термоқчи. СУРАТДА: Сора ЯХШИМУРОДОВА.

Л. ЕЛАГИН фотоси.
(ЎзТАГ фотохроникаси).

ПАХТАНИ МАШИНАДА ТЕРИШ УЧУН

ИЛҒОР КОЛХОЗДА

— Сиз машина теримига тайёргарлик қандай бораётганлиги билан қизиқаётган эдингиз, — деб гап бошлади бригадир Абдин ака Ўтапов бизга қараб — бу тўғрида сизга айтишдан аввал бригадамизнинг иши тўғрисида сўзлаб берай. Еримиз 145 гектар, ҳар гектаридан 30 центнердан пахта топшириш мажбуриятини олганмиз. Карталарни бир кўздан кечиринг, бирonta бегона ўтни учратмайсиз. Шунинг ўзи машина теримига тайёргарлик-да. Ахир иш бошидан пухта бўлса, берган ваъда, олинган мажбурият қуруқ гап бўлиб қолмайди. Ҳар йили ваъдамизни бажара олмай, ажратилган ерлардаги пахтани машинада теролмай юзимиз шувут бўлиб қоларди. Бу йил эса...

Авваллари чигит ундириб олингач, культивация, суғориш ишлари бир-бирига мувофиқлаштириб олиб борилмаганлиги сабабли катта-катта карталарни ўт босиб кетар, натижада юзлаб ёрдамчиларни чақириб ўтни юлдиришга тўғри келарди.

Шу йилнинг бошида колхоз аъзоларининг бўлиб ўтган умумий йиғилишида юқоридаги каби камчиликлар очиб ташланди. Колхозчилар зарур тадбирларни белгиладилар. Худди шу йиғилишда ўртоқ Мелибой Муҳамедовни колхозга раис қилиб сайлашди.

Янги раис янгичасига иш тутди, колхознинг қолоқлик сабабларини обдон ўрганди. Тажрибали пахтакорлар, бригада, звено бошлиқлари билан суҳбатлашди.

— Ўтган йили бир центнер пахтанинг таннархи 258 сўмга тушибди, — деди раис, — бир центнер пахта етиштириш учун 8,5 меҳнат куни сарф бўлибди. Нега? Буни мендан кўра ўзларингиз яхши биласизлар. Гектарларнинг тўла бўлиши таъминланмаган, квадратни менсимаганмиз, машина теримига эътибор бермаганмиз. Эндиликда бу доғни ювиб ташлаш учун сиз билан биз бутун куч ва ғайратимизни сарфлашимиз, ишни бошидан пухта қилишимиз лозим. Бир центнер пахтанинг таннархини бу йил 146 сўмдан оширмаслигимиз лозим. Бунинг учун кўпроқ механизацияга суяниб иш қилайлик.

970 гектар ернинг ҳаммасида ғўза квадрат шаклида жойлаштирилди. Ғўза қатор оралари икки томонлама ишлана бошлади. Машина теримига 600 гектар ер ажратилди. Бу ерларнинг ғўзаси алоҳида меҳр билан парвариш қилинмоқда.

Ўрта Чирчиқ районидаги Максим Горький номли колхоз пахтакорларининг бу йилги ишига ҳавасингиз келади. Далаларда кунига 20—22 трактор ишлаб, ғўза қатор ораларини фақат икки томонлама культивация қилмоқда. Тўрт томондан шамол еб, ўғитга, сувга қонаётган ғўза туплари мўл ҳосилли бўлиб ривожланмоқда. Олди карталарнинг ғўзаси бир текис гулга кирди. Колхозда ривожланишдан орқада қолган бирор гектар ҳам ғўза қолмади.

Колхоз пахтакорлари бу йил ҳар гектар ердан 25 центнердан пахта етиштириш ва 600 гектар ердаги ҳосилни машинада териб олиш учун ғайрат билан ишлаётирлар.

Т. ЙЎЛДОШЕВ.
Н. РИХСИЕВ.

Ҳосил гектарига 5 центнер кўпаяди

НАМАНГАН, (ЎзТАГ). Органик-минерал ўғитни ерга оддий усулда эмас, шахмат усулида солганда пахта ҳосилини гектарига беш центнер кўпайтириш мумкин. Наманган район қишлоқ хўжалик инспекцияси ҳузуридаги агрокимё лабораториясининг ходимлари бу прогрессив усулни икки хўжалик — Сталин номли ва «Ленинград» колхозлари ерларида бир неча йил давомида жорий қилиб келиб, ана шундай хулоса чиқардилар.

Ғўзани озиқлантиришнинг шахмат усулини Наманган районидаги деярли ҳамма колхозлар қўллана-диган бўлдилар.

ДАЛАЛАРДАН ДАРАКЛАР

Жўрабой Яхшиев тракторини узунасига, унинг шериги—Мамасидиқ Ҳусанов кўндалангига юргизиб, ғўзани икки томонлама культивация қиляпти. Ленинград районидаги «Сталинобод» колхозида бундай азамат механизаторлар кўп.

А. Умаров.

* * *

Норпой районидаги «Победа» колхозининг ўртоқ Остонақулова бошлиқ бригадасида суст ривожланаётган ғўза маромига етиб қолди. Яшил квадратлар яйраб-яшнаб ўсмоқда. Бу илғор бригадада пайкалга кетмон оралатилмаётир.

Э. Равшанов.

* *

—Шоналар гулга айланмоқда,— дейди Марҳамат районидаги «Қизил Ўзбекистон» колхозининг механизатори Муҳаммаджон Мадумаров. — Колхозимиз 1500 гектар майдоннинг ҳар гектаридан 30 центнердан пахта топшириш мажбуриятини олган.

Шарофиддин Зайнобиддинов бошлиқ бригада даласида ғўзанинг авжи айниқса яхши. Ҳозир ҳар бир туп ғўзада 5—6 тадан шона, 1—2 тадан гул санаш мумкин.

Ғ. Абдумаҳмудов.

МАРКАЗИЙ ФАРҒОНАДА ИЛМИЙ БАЗА

Марказий Фарғонанинг қўриқ ерлар ўзлаштирилаётган Бўз районида қурилиш ишлари кенг авж олдирилди. Янги колхоз ва совхоз посёлкалари барпо этилмоқда, шўрхок ерларда суғориш ва мелиорация шохобчалари қурилмоқда, ер текислаш ишлари олиб борилмоқда.

Қўриқ ерларни ўзлаштирувчилар ўзларининг кундалик ишларида олимлар ва мутахассисларнинг иштироки билан ҳал қилиниши керак бўлган кўп проблемаларга дуч келмоқдалар. Масалан, ерларнинг шўрини ювишнинг энг самарали усуллари ҳақида, ер майдонларини текислашнинг прогрессив усуллари, ғўзани суғоришни механизациялаш ҳақида тавсиялар керак.

Райoннинг партия ва совет ташкилотлари Ўзбекистон Қишлоқ хўжалик Фанлари академиясига мурожаат қилиб, қўриқ ерларни ўзлаштиришдаги энг зарур проблемаларни ишлаб чиқишда ёрдам беришни сўрадилар. Академия президиуми Марказий Фарғонада илмий-тадқиқот ишларини кенгайтиришга ёрдам берадиган тадбирларни ишлаб чиқди. Бўз районида икки ўрмон хўжалиги базасида Федченко тажриба станциясининг таянч пунктини ташкил этишга қарор қилинди. Таянч пункти малакали кадрлар билан таъминланмоқда, лаборатория учун ускуналар олмоқда.

Пункт ходимлари қишлоқ хўжалик фани ютуқларини ва илғор тажрибани пропаганда қиладилар, уларни ишлаб чиқаришга жорий этадилар. (ЎзТАГ).

УНАБИ

БУХОРО. (ЎзТАГ). Жилонжийда—Хитойда ўсадиган ва жуда серҳосил, мазали бўлган унаби хурмосининг навларидан биридир. Жилонжийда Бухоро, Коғон, Ғиждувон, Ромeтон районларида ва областнинг бир қанча бошқа районларида жуда кўп.

Бухоро давлат мева кўчатзорининг агрономлари бу ёввойи дарахтзорларни ўзлаштиришга қарор қилдилар. Ҳозирги вақтда кўчатзор участкаларида юзга яқин кўчат ўстирилмоқда. 1961 йил кўкламида бу кўчатлар пайванд қилинади.

Унаби дарахтларини Бухоро области хўжаликларида кўпайтириш ишида академик Р. Р. Шредер номидаги Ўзбекистон боғдорчилик, узумчилик ва виночилик илмий тадқиқот институтининг ходимлари маҳаллий боғбонларга анча ёрдам берадилар, бу ерда пайванд қилинадиган кўчатлар етиштирилади.

1965 йилга бориб, область хўжаликларида унаби дарахтларининг сони 150 минг тупдан ортади.

Пахтакорларга маданий хизмат

НУКУС, («Қизил Ўзбекистон» мухбири). Ўзбекистон Давлат эстрада театрининг артистларидан тузилган 14 кишилик концерт бригадаси Қорақалпоғистон АССР далаларида пахтакорларга концерт қўйиб бермоқда.

Учқун Ғаниев раҳбарлигидаги бу бригада аъзолари Нукус шаҳар меҳнаткашларига катта концерт қўйиб бердилар. Шаҳар меҳнаткашлари Учқун Ғаниев, Камтар Отабоев, И. Катаев, М. Дадабоева, Ж. Мирхолиқовлардан мамнун бўлдилар.

Эстрада артистлари Тўрткўл, Беруний, Кегайли, Чимбой районларининг колхоз ва совхозларида бўлиб, пахтакорларга ўз санъатларини намойиш қилдилар.

ЎЖАР

Қатор тизилиб теракларнинг қуюқ сояси тушиб турганиданми, йўл хира, қоронғи. Юлдузлар олисдаги чироқларга ўхшаб милтиллайди, гўё имлаётгандай. Раҳим бу жойларни танимай қолгандек эди. Унинг юраги бошқа ҳаяжон ва қувонч дарёсига ғарқ...

Цехдагилар атагандек «гвардиячилар» кишиларга нуқул ташвиш юклашдан бўлак нафи тегмайдиган бу йигитни нима важдан ўз бригадаларига олишдийкан? Шунақа ишончга лойиқми?

Раҳимнинг боши ширакайф кишининг бошидек қизиб, кўз олдидан ёшлик, ўспиринлик чоғлари, ишга келгандан кейин кечган кунлари ўта бошлади.

У болалар уйида ўсди. Электрга ҳаваси зўрлигидан уни монтёр деб чақиришарди. Дўстлари шунақа лақаб қўйишган. У эртаю кеч электр сими билан овора эди. Бу уриниш шу билан тугардики, кўпинча замикание бўлиб қолиб, электр ўчарди.

Кунлардан бирида болалар уйига ҳунар мактабидан вакил келиб, тарбияланувчиларни тўплади.

— Ким токарь бўлишни хоҳлайди? — деб сўради вакил.

Раҳим бу қанақа ҳунарлигини билмаса ҳам, «ток» сўзи қалбига яқин эмасми, шунинг учун ҳунар мактабига ўқишга киришга рози бўлди. Бу ерда биринчи марта унинг кўнгли бузилди: у танлаган ҳунар Раҳим кўпдан буён орзу қилган касб эмас экан. Ахир у сим тортишни, симёғочга чаққонлик билан чиқиб-тушишни, кишиларга худди эртаклардаги сингари нур, ёруғлик келтиришни орзу қиларди. Бошқа иш қуриб қолгандек бу тўнкадай келадиган металл болванкаларни чархлаб, труба кесади. Буни битириб чиққандан кейин ҳам ўша ҳунари бўлаверадида! Балки бу ҳунар ҳам ундан кам эмасдир? Раҳим ҳунар мактабини тамомлаб чиқди.

Экскаватор заводига биринчи марта қадам қўйиб ишга келган куни ёдига тушди. Куз, осмоннинг феъли бузуқ эди, қадам остидаги хазоннинг шитирлаши ҳам юракка сиғмайди, кўнгилга ғашлик солади. У, заводнинг механик цехида оҳиста қадам ташлаб тентиб юрибди. Уни шу ерга ишга тайинлашган.

Техника хавфсизлиги инженери унга қандайдир қоидани тушунтирди. Лекин Раҳимнинг хаёли бошқа ёқда эди. Инженер, тушундингми? деб сўраганида Раҳим Йўлдошев серрайиб тураверди. У қайта уқтирди. Раҳим мастер Дмитриевнинг ёнига ҳам шундай ҳафсаласизлик билан келди. Ҳатто уни завод анъанаси, кўпни кўрган ишчилар ҳақидаги ҳикоя дуруст қизиқтирмади.

Умрида не-не шогирдларни қўлидан ўтказган мастер ўз касбикорига бефарқ, лоқайд қарайдиган бунақанги йигитни биринчи кўриши эди. Мастер, Раҳим болалар уйида тарбияланганини билгач, тағин ҳам ҳайрон қолди. Ахир, у ердан чиққан болаларнинг ҳаммаси меҳнатсевар, ҳамма нарсани билишга қизиқадиган-ку?

—Бу қанақа муаммо, — деб ўйлади Дмитриев. — Афтидан, йигитни ҳунар мактабида ўз касбига қизиқтира олмаганга ўхшайдилар, наҳотки, у ишчи синфига мансублигидан фахрланмаса! Хайр, ҳунар мактабида олмаган тарбиясини заводда олар.

Лекин Раҳим иккинчи куниёқ сменага кечикиб келди. Ақалли бунинг сабабини ҳам айтмади, мастер танбеҳ берганида елкасини қисиб қўяқолди. Касаба ташкилотчиси цех бошлиғи билан бирга, қандай қилсак йигитнинг қайсарлиги йўқолади, деб туришган бир пайтда Йўлдошев смена топшириғини бажаришдан бўйин товлади.

— Болт чархламайман.

— Нега? — Ҳайрон бўлиб сўради мастер.

— Бунақанги ишни хуш кўрмайман. Оворагарчилиги кўп.

— Сенга қанақа иш ёқади?

— Буни хоҳламай турибман.

Раҳимни ортиқча қистамадилар, аммо топшириқни илгариги ҳолида қолдирдилар, билиб қўй, ишламасанг назардан қоласан, деб огоҳлантирдилар. Смена тугай деганда Раҳим ўзи тайёрлаган болтларни топширди, бироқ у ясаган болтларнинг кўпи яроқсиз эди.

— Брак деб ёзиб қўямиз, — деди қатъий қилиб назоратчи мастер, ҳайф сенга дегандак бош чайқаб, — иш чатоқ, йигитча. Нотўғри йўлга тушиб қопсан. Биласанми, ким брак қилади? Ўзига-ўзи душман одам... Тушундингми?

Бу аччиқ сўзлар ёш ишчининг юрагини жазиллатдими, айтиш қийин. У, яхши гапга ҳам, ёмон гапга ҳам бепарво қаради. Унга мана бу ишинг ярамас, мана бу асбобни кўз қорачиғидай асрамаяпсан, ишингда тартиб йўқ, дейишса ҳам жим тураверарди. Унинг хулқи-атвори касаба союз группасида ўртага ташланди, танқид қилинди, ишга совуққонлиги гапирилди. Раҳим ўшанда ҳам ломмим демади, аммо қандайдир оғриққа чидашга урингандай лабини тишлади.

Раҳим тўғрисида цехдаги баъзи ишчилар ҳукм чиқариб қўяқолишди:

— Қачонгача пешонасини силаймиз? Ёш бола эмас, вақтни бекорга ўтказмай, кавшини тўғрилаб қўйиш керак. Станокнинг умри бекорга ўтяпти.

Токарлик участкасига шошилинч ёки аниқ бажарилишини талаб қиладиган иш келиб қолса, буни Раҳимга топширишмас эди. Чунки унга ишонмайдиган бўлиб қолишди. «Яна бир кори-ҳол келтириб чиқаради, ишни бузиб қўяди» дейишар эди. Раҳимнинг қулоғига кириб турадиган бу ёқимсиз сўзларни кейинчалик унга баралла эшиттириб айтадиган бўлишди. Шуниси қизиқки, бу гаплар унинг жиғига тегмас, ҳафа ҳам қилмас эди. У фақат тиржайиб лабини бурар, ўжарлиги бешбаттар ошарди.

Кунлардан бир куни Йўлдошев айни иш вақтида тўсатдан ғойиб бўлди. Эгасиз қолган дастгоҳни кўриб, мастер ҳали тамомланмаган детални қўлига олди, у ёқ, бу ёғини айлантириб кўргач, қанақа қилсам бу йигит касби корини севадиган бўлар экан деб ўйларди.

— Қаёққа йўқолдинг? — мастернинг бу саволига ҳам Раҳим пинагини бузмади.

— Пича дам олдим, — тўнглик билан жавоб қайтарди у гўё ҳеч нарса бўлмагандек.

— Наҳотки чарчаган бўлсанг.

Йигит, станок бир пас бекор турган бўлса, шунга нима бўпти дегандай елкасини қисиб турдида, кейин дастгоҳни ишга туширди, Тўғри, унга энг ёмон, шалоғи чиқиб кетган дастгоҳ беришган эди. Шунинг учун ҳам бу дастгоҳ тез-тез бузилиб турар, қисқаси Раҳимнинг измига юрмас эди.

Заводда Раҳим яқинлашган бирдан-бир киши унинг ёнидаги станокда ишлайдиган қўшниси кекса токарь Косолапов бўлди. У, кўпинча Раҳимнинг ишига узоқдан разм солар, лекин «фалонсан, писмадонсан» деб ёмон гап қилмасди.

Косолапов бир куни Раҳимнинг бир нарсага ҳавас билан қараб турганини пайқаб қолди. У, кекса мастернинг яп-янги универсал станоги — ДИПдан кўзини узолмасди.

«Аҳа, сени ҳам қизиқтирадиган нарса борга ўхшайди, — деб ўйлади кекса ишчи. — Шундай экан, сен билан муроса қилса бўлади.

Косолапов Раҳимни ёнига тез-тез чақирадиган, унга ўз станогини топшириб, бунга қараб тур дейдиган, ўзи эса қаёққадир шошилганича чиқиб кетадиган бўлиб қолди. Лекин Йўлдошев ишни чатоқ қилмади, детални сира бузмади, брак қилмади. У беташвиш, ҳатто ташқаридан қараганда, ўзига топширилган ишга бефарқ қараётгандек эди. Лекин аслини олганда Раҳим ДИПнинг ишлашини эътибор билан кузатар, ўз ишидан қандайдир қаноат ҳосил қиларди. Борди-ю, бирор нарсани билмай қолса, қошини чимириб жимгина четлаб турарди. Унинг табиати шунақа: ортиқча гапни севмайди. Косолапов буни пайқади.

Кекса токарь Раҳимни тез-тез ўз олдига чақирадиган бўлиб қолди. Гоҳ бирор оғир детални ўрнатишга ёрдам қил деса, гоҳ мана буни чархлаб бер, дейди ва қандай қилишлигини тушунтириб қўяди.

— Қани, мана бу детални яса, мен пича дам олай, — дейди у Йўлдошевга. Аммо ўзичи, асло дам олмайди, йигитга ёнида туриб маслаҳат беради, иш ўргатади.

Бу ажойиб машина Раҳимга жуда ёқди. У, эски станокда ишламаслигини дангал айтди қўйди. Косолапов ҳам Раҳимнинг тарафини олиб, майли менга ўринбосар бўлсин, деди. Дастлаб мастер ҳайрон қолди, кейин эса қаттиқ оёғини тираб туриб:

— ДИПда энг нозик ва энг шошилинч буюртмалар ясалади, Йўлдошев ишнинг пачавасини чиқариб қўяди. Уни ДИПга олишга рухсат беролмайман.

Косолапов тушунтирди — бўлмади. Тортишиб кўрди — бўлмади. Уларнинг бу гапини жимгина эшитиб турган Раҳим лом-мим демади.

— Мен кафил, кафилман дедим-ку, — сўзида қатъий турди Косолапов, — у дастгоҳни беш панжасидек билади. Ҳар қанақа топшириқни уддалайди.

Кекса ишчи цех партия ташкилотининг секретарига боришга мажбур бўлди. Бу ерда унинг гапи ўтди. Тез орада Йўлдошев Косолаповнинг ўринбосари бўлиб қолди.

Ана шу воқеадан кейин Раҳим яна ҳам ўжар бўлиб олди. Лекин эндиги ўжарлик усталарга ўз моҳирлигини кўрсатишга қаратилган, кишинч ҳайрон қолдирадиган ўжарлик эди. Косолапов Раҳимнинг устаси, муаллими, дўсти бўлиб қолди. Шунинг учун Раҳим уни ерга қаратгиси келмасди.

Иш зўраяверди. Завод янги қудратли экскаватор чиқаришни ўзлаштираётган эди. Бири иккинчисига сира ўхшамайдиган янги-янги заказларнинг ҳаммасини ДИПга беришди. Йўлдошев фақат осон ишнинг кетидан қувади деб ўйлашга ўрганиб қолган мастерлар Раҳимга топшириқ беришда ишнинг муваффақиятига унча ишонқирамасдилар. Раҳим эса нуқул сифатли деталь тайёрлаб, яна ўз вақтида топширарди. Аввал бунга ҳайрон бўлиб юришди, лекин бу ҳол узоққа чўзилмади. Бир йилдан ошди, Йўлдошев мустақил бўлди, нормани ошириб бажаради, унинг қўлидан брак деталь ўтмайди.

Косолапов унга яхши таълим берди: билмаганингни қўшнингдан сўраб ўрганиб ол деди. Энди у тушунмаганини уялмасдан сўрайверади. Гусев, Дмитриев, Мусатқодан ёрдам сўраган эди. Улар мураккаб чертёжларни ўқишни ўргатдилар. Йўлдошев кўпинча сменадан кейин цехда қолиб ишлайдиган бўлди. Цех комитетининг раиси кунларнинг бирида Раҳимга деди:

— Заводимизга Киевдан меҳмон келади. Токарь Василий Симинскийни таклиф қилганмиз, эшитдингми?

— Унинг китобини ҳам ўқиб чиққанман.

— Жуда соз, — деди раис, — энди унинг ўзидан ўрганишинг мумкин. Семинский цехимизда илғор тажриба мактабига раҳбарлик қилади. Ўқувчилар рўйхатига сени ҳам киритиб қўйдик.

Раҳим Йўлдошевнинг усталари кўп эди. Бу устодлар уни фақат ишга ўргатмасдан, балки Раҳимнинг қалбида ўз касбкорига муҳаббат ҳам туғдирдилар.

Бир куни сменадан кейин энг яхши цехдаги бригада бошлиғи Степан Фатеев Раҳимнинг ёнига келди:

— Ишингга разм солиб юрибмиз. Сен биз билан бирга фахрли унвонга эга бўлиш учун кураш. Пишиқсан, тобланган-сан. Иложи бўлса бугун бригадамизга кел, гаплашамиз.

Унча-мунча гапга пинагини бузмайдиган Раҳим ҳеч қачон ҳаётида бугундагидек ҳаяжонланмаган эди. Демак, йигитлар уни унутишмабди.

Гвардиячилар Раҳимни ўз бригадаларига олишди. Бу катта, аҳил оила эди. Улар фақат бирга ишлабгина қолмасдан, бирга дам олишади, бирга ўқишади.

Баҳор кунларидаги бу қувонч Раҳимнинг кўнглида яна бир янги баҳор завқини уйғотди.

... Кўп тажриба, шубҳалардан кейин Раҳим ўз мақсадига эришди. У, шестерняни янги усул билан тайёрлади. Бу янгилик заводга тез тарқалди.

Ҳар куни завод конвейеридан бир қанча экскаватор чиқиб кетади. Буларнинг ҳар бирида Раҳим Йўлдошев тайёрлаган деталлар ҳам бор. Коллектив етти соатлик иш кунига кўчди. Бунда Йўлдошевнинг топган усули янада қўл келди. Токарлик бригадаси кунлик топшириқни ортиғи билан бажармоқда. Бунда Раҳим Йўлдошевнинг ҳам, бригада бошлиғи Фатеевнинг ҳам хизмати катта. Тошкент экскаватор заводи коллективи бу ўжар йигитни энди жуда яхши кўришади.

Вл. КОРОБОВ.

РЯЗАНЛИКЛАР ЙЎЛИДАН

М. АБДУЛЛАЕВ
Фарғона район партия комитетининг секретари

Мамлакатимизда чорвачилик маҳсулотларини кўп етиштиришда рязанликлар иши ҳаммага намуна бўлмоқда. Ўзбекистондан Рязанга тажриба ўрганиш учун борган чорвадорлар делегацияси орасида мен ҳам бор эдим. Биз рязанликларнинг ўз фермаларида ишни қандай ташкил этганликлари, ҳар бир сут соғувчи, бузоқ боқувчи ва чўчқабоқар маҳсулотни кўп етиштиришга қандай ҳисса қўшаётгани билан танишдик. У ерда аввало, социалистик мажбурият олдингми, уни шараф билан бажар, деган шиорга қаттиқ амал қилинар экан.

Биз Рязандан қайтиб келгач, чорвачилик соҳасидаги ишларимизни янгичасига ташкил қила бошладик. Молларни боғламай боқиш биринчи ишимиз бўлди. Бу усул бизга шунинг учун ҳам ёқдики, моллар боғламай боқилганда истаганча емхашак ейди ва эркин юради. Бундан ташқари, фермадаги штатлар қисқартирилади. Натижада маҳсулотларнинг таннархи арзонлашади. Ҳозир районимиздаги ҳамма колхозларда моллар боғламай боқилмоқда.

Шонли етти йилликнинг иккинчи йилида давлатга гўшт сотишни уч марта, сут сотишни икки марта ошириш мажбуриятини олган эдик. Қувонч билан айтиш мумкинки, биз рязанликларга ўхшаб, социалистик мажбурият олдингми, уни шараф билан бажар деган шиорга қатъий амал қилиб, ҳозиргача гўшт етиштиришни икки баравар, сут етиштиришни эса икки ярим баравар кўпайтиришга муваффақ бўлдик. Бу эса бизнинг районда гўштни яна ҳам кўпайтириш имконияти борлигини яққол кўрсатиб турибди. Тухум, жун ва бошқа чорвачилик маҳсулотлари тайёрлаш йиллик планларини ҳам анча ошириб бажардик.

Бу соҳада ўртоқ Ҳасан Ибнияминов раислик қилаётган «Ёш ленинчи» колхози айниқса катта ютуқларга эришмоқда. Бу колхознинг олий маълумотли зоотехник ўртоқ Сотиев мудир бўлган фермасида моллар жуда яхши парвариш қилинмоқда. Ҳар бир молга районда белгиланган озуқалар берилаётгани туфайли сигирлар сутини тобора кўпайтирмоқда, чўчқалар яхши семирмоқда, Ленин номли, Хрушчев номли, «Победа» колхозларида ҳам чорвачиликни ривожлантириш, унинг маҳсулдорлигини ошириш учун бошланган янги ҳаракат яхши натижа бераётир.

Районимиз чорвадорлари ўз зиммаларига олган социалистик мажбуриятни муваффақиятли адо этиш учун биринчи навбатда ем-хашак базасини мустаҳкамлаш зарур деб билмоқдалар. Агар 1958—1959 йилларда районда 15—20 минг тонна силос бостирилган бўлса, бу йил 40 минг тоннадан ошиқ силос бостирилади. Район колхозларида 2200 гектар ерга экилган маккажўхори жуда яхши парвариш қилинмоқда. Силосни кўп тайёрлаш билан бирга дағал пичан жамғаришга ҳам алоҳида эътибор бермоқдамиз.

Сут соғувчилар ўртасида рязанликлар тажрибаси кенг ёйилди. Ўрта мактабни яхши баҳолар билан битирган 100 дан ортиқ ёшлар ҳозир фермаларда ишлаб турибди. Хрушчев номли колхознинг аъзоси Ҳадича Қорабоева, «Победа» колхозидан Муътабар Эҳсонова, «Ёш ленинчи» колхозининг аъзоси Амина Муллажонова ўртоқлар шу кунгача ҳар бир сигирдан 2.000 килограммдан ошириб сут соғиб олдилар. Улар йил охиригача яна 2000 килограммдан сут соғиб олиш учун курашмоқдалар.

Рязанликларнинг намунали иши бизга бундан кейин ҳам ўрнак бўлади. Биз 1960 йилда чорвачилик маҳсулотлари етиштириш юзасидан олган социалистик мажбуриятимизни шараф билан бажарамиз ва чорвачиликнинг бундан кейинги равнақи учун зоотехника фани ютуқлари ва илғорлар тажрибасини кенг қўллaнамиз.

Тошкент области. «Вревский 9» совхози ҳар йили мамлакатимизнинг турли томонларига юзлаб тонна мева ва сабзавот жўнатади. Ҳозир совхозда олма териш қизғин бормоқда. СУРАТДА: Совхоз олмазорида.

Қ. РОЗИҚОВ ва К. РАШИДОВ фотоси.
(ЎзТАГ фотохроникаси).

Фосфорли органик препаратларни ишлатганда...

Кейинги йилларда боғ ва токзорларда қишлоқ хўжалик зараркунандаларига қарши курашда фосфорли органик бирикмалар: меркэптафос, метилмеркаптафос ёки метилсистокс, тиофос, октаметил ва бошқа препаратлардан анча муваффақиятли фойдаланилаётир.

Бу бирикмаларнинг илгари қўлланиб келинган олтингугурт, ИСО ва бошқа заҳарли дориворлардан афзаллиги шундаки, улар ўсимликнинг ичидан таъсир қиладиган заҳарлардир, яъни ўсимликнинг ички системасига тарқалади, шунинг натижасида ўсимликнинг ҳамма қисми заҳарли бўлиб қолади. Бу заҳар 40 кунгача, ҳатто ундан ҳам кўпроқ вақт ичида кучини йўқотмайди, шу ўсимликни сўрган зараркунанда заҳарланиб, ўз-ўзидан қирилаверади.

Контакт таъсир қиладиган заҳарли доривoрлар эса, ўсимлик дориланганида зараркунанданинг организмига тегсагина эффект беради.

Фосфорли органик препаратлар ўргимчаккана, шира ва шунга ўхшаш қишлоқ хўжалик зараркунандаларига қарши курашда кучли воситадир.

Юқорида айтилган препаратлар ҳашаротларни қириб юборишда жуда қимматли бўлишига қарамай, катта бир камчилиги ҳам бор. Бу шундан иборатки, фосфорли органик препаратларнинг таркибидаги модда фақат ҳашаротларнигина заҳарлаб қолмасдан, агар эҳтиёт чоралар кўрилмаса, чорва моллар, шунингдек, кишилар ҳам заҳарланиши мумкин.

Далада ишлатиладиган фосфорли органик препаратлар ёққа ўхшаган қуюқ бўлиб, ҳиди саримсоқ пиёз ҳидига ўхшаш қўлансадир.

Фосфорли органик моддалар организмга уч хил йўл билан ўтади. Биринчидан, нафас олиш органлари орқали. Иккинчидан, ана шу моддалар ичак, ошқозон йўлига таом, папирос ёки қўл орқали ўтиб қолади. Учинчидан, бу заҳарли моддалар тери орқали ҳам киши организмига ўтиб, заҳарлаши мумкин.

Фосфорли органик моддалардан энг ўткири, энг заҳарлиси меркаптофосдир. Агар каламушнинг баданига ярим миллиграмм заҳар юборилса, у ўлади.

Фосфорли органик препаратлар жуда ўткир бўлганлигидан кимёгарлар киши ҳаёти учун унча хавфли бўлмаган, лекин қишлоқ хўжалик зараркунандаларига қарши курашда яхши самара берадиган жуда зўр доривoрларни топмоқдалар.

Фосфорли органик препаратлар билан заҳарланган кишининг боши айланади, кўнгли айнийди, умумий ҳолсизлик сезилади, юрак фаолияти заифлашади.

Фосфорли органик препаратларини ишлатиш вақтида бирор эҳтиётсизлик натижасида заҳарланиб қолган кишига дарҳол ёрдам бериш керак. Биринчи навбатда заҳарланган кишини дори сочилаётган участкадан камида 100 метр нарироққа (шамол қаёқдан келаётган бўлса ўша томонга) олиб чиқиб, сояга ётқизиб, махсус коржомасини ечиш керак. Агар фосфорли органик заҳар терига ўтган бўлса, ҳалиги жойни бир парча пахта билан эҳтиёт бўлиб, заҳарни суртиб юбормасдан тозалаш керак ва 5—10 процентли нашатир спирти эритмаси ёки 5—2 процентли ромхлорамин билан, кейин сув билан ювиш лозим. Юз-қўлларни, иложи бўлса, бутун баданни совунлаб ювиш керак. Борди-ю заҳар кўзга теккан бўлса, кўзни дарҳол икки процентли чой содаси билан 10—15 минут мобайнида ювиб, кейин 0,1—0,2 процентли атропин суюқлиги ёки 30 процентли альбуцид натрийдан 2—3 томчи томизилади.

Агар кўнгил айниса ёки қорин оғрий бошласа, ошқозон илиқ сув билан ювилади. Шундан кейин 2 процентли сода эритмасидан ярим стакан ичиш керак. Заҳарланган киши ҳушдан кетса, нашатир спирти ҳидлатилади.

Қишлоқ хўжалик зараркунандаларига қарши курашда фосфорли органик препаратлар ишлатилганида эҳтиёт чораларини кўрингиз!

Х. ЛЮБЕЦКИЙ,
Медицина фанлари кандидати.

ТИНЧ-ТОТУВ ЯШАШ БЕЛГИСИ ОСТИДА

Социалистик мамлакатларнинг матбуоти ва радиоси СССР Министрлар Совети Раиси Н. С. Хрушчевнинг Австрияга қилган визитига зўр эътибор бермоқда. Газеталар Совет ҳукумати бошлиғининг бетараф мамлакатга қилган сафари тинч-тотув яшаш белгиси остида ўтаётганлигини уқтириб ўтмоқдалар.

ЧЕХОСЛОВАКИЯ «Руде право» газетаси Австрия пойтахтининг аҳолиси СССР Министрлар Советининг Раисини самимий кутиб олганлиги ҳақида ҳикоя қилиб, бундай деб ёзади: бу — Вена аҳолиси Совет давлати вакилига тайёрлаган дўстона ва самимий кутиб олиш эди. Австрия халқи Н. С. Хрушчевни тинчлик учун куч-ғайрат сарфлаётган Совет Иттифоқининг вакили, ижтимоий системалари турлича бўлган давлатларнинг тинч-тотув яшашлари ва тинчлик сиёсатининг курашчиси сифатида табрикламоқда.

Чехословакия газеталари аэродромда Н. С. Хрушчев ва президент Шерф сўзлаган нутқларни, шунингдек президент ҳузурида бўлган зиёфатда Н. С. Хрушчевнинг сўзлаган нутқини босиб чиқардилар. «Праце» газетаси Н. С. Хрушчев нутқидаги асосий фикрни бўрттириб, «агрессив кучлар ҳар қанча ҳийла-найранг ишлатишларига қарамай, тинчлик иши ғалаба қозонади» деб уқтириб ўтади.

БОЛГАРИЯ Марказий газеталар ўз махсус мухбирларининг батафсил ҳисоботларини, Болгария телеграф агентлиги ва ТАСС нинг Совет ҳукумати бошлиғининг Венада тантанали суратда кутиб олиниши ҳақидаги хабарларини «Вена Н. С. Хрушчевни шод-ҳуррамлик билан кутиб олди», «СССР билан Австрия ўртасидаги дўстона муносабатлар — тинч-тотув яшашнинг яққол намунасидир», «Австрия меҳнаткашлари Н. С. Хрушчевнинг ҳар бир қадамини «Тинчлик ва дўстлик, Никита!» деган сўзлар билан кузатмоқда», «Австриянинг улкан куни» деган катта сарлавҳалар остида босиб чиқардилар. Газеталар Вена аэродромида Н. С. Хрушчев ва Австрия президенти А. Шерф сўзлаган нутқларни босиб чиқардилар. Айни вақтда газеталар Н. С. Хрушчев билан А. Шерфнинг самимий қўл қисишиб турган пайтни акс эттирувчи фотосуратни босиб чиқардилар.

ПОЛЬША Газеталар ҳурматли совет меҳмонининг Венада бўлишига бағишланган ҳисоботларни, хабарларни ва фотосуратларни босиб чиқардилар. Матбуот ана шу материалларга «Австрия пойтахти бош министр Хрушчевни қизғин табрикламоқда», «Вена халқи «Тинчлик, дўстлик, Хрушчев!», деб қайта-қайта такрорламоқда» деган сарлавҳалар қўйилганини таъкидламоқда.

Н. С. ХРУШЧЕВНИНГ Австрияга қилган визити ҳақида социалистик мамлакатлар матбуотининг ёзганлари

<>

Вена, деб ёзади «Трибуна люду» газетаси, Бош Министр Хрушчев ва унга ҳамроҳ бўлган кишиларни самимий табриклади. Вена меҳмонларни қуёш нури билан, тўпларнинг тантанали салютлари билан, гуллар билан кутиб олди. Вена аҳолиси ҳурматли меҳмонни қизғин овация билан, Австрия—Совет байроқлари билан табриклади.

Бош Министр Хрушчев тушган автомобиллар колоннаси келмасдан анча олдин, деб ёзади «Штандар млодих» газетаси, ҳурматли меҳмон учун ажратилган меҳмонхона олдига Вена аҳолисидан неча минглаб киши келиб турди. Улар «Биз Бош Министр Хрушчевни табриклаймиз», «Совет Иттифоқи билан дўстлик» деган сўзлар ёзилган транспарантларни кўтарган эдилар. Уларнинг бошлари узра минг-минглаб қизил-оқ-қизил ва қизил байроқчалар ҳилпираб турар эди. Бу ерда тўпланганлар «Тинчлик, дўстлик, Хрушчев!» деб хитоб қилар эдилар.

РУМИНИЯ «Скинтейя» газетаси шуни уқтириб ўтадики, Совет Иттифоқи билан Австрия ўртасидаги дўстлик муносабатлари ривожланаётганлиги тинч-тотув яшашнинг яққол намунасидир. «Роминиа либера» газетаси Н. С. Хрушчевнинг Австрияга қилган визитининг бошланишини шарҳлаб, Венадан олинган хабарда бундай деб ёзади: Бу визит тинчлик ва дўстлик учун, қуролсизланиш учун деган шиорлар остида ўтаётган чинакам байрам вазиятида бошланди.

«Мадьяр немзет» деган венгер газетаси Н. С. Хрушчевнинг Австрияга қилган визитига жуда муҳим халқаро воқеа, деб баҳо бермоқда. Газета бу визит Совет — Австрия муносабатларини мустаҳкамламоқ учун, шубҳасиз, ҳал қилувчи аҳамиятга эга бўлади, деб таъкидлайди. Будапештда чиқадиган газеталарнинг ҳаммаси Совет ҳукумати бошлиғининг Венада бўлишщи ҳақидаги батафсил ҳисоботини босиб чиқариб, Австрия пойтахтининг аҳолиси Н. С. Хрушчевни самимий ва дўстона кутиб олди, деб ёзади.

ГДР. Берлинда чиқадиган демократик газеталар Н. С. Хрушчевнинг давлат визити билан Венага келганлиги ҳақидаги хабарни биринчи бетларда босиб чиқардилар. Газеталар Австрия пойтахтининг аҳолиси Совет ҳукумати бошлиғини самимий ва қизғин кутиб олганлигини уқтириб ўтмоқдалар.

«Нейес Дейчланд» газетаси Вена аҳолиси Н. С. Хрушчев ва унга ҳамроҳ бўлган кишиларни зўр самимият билан кутиб олди, деб таъкидлаб ёзади. Н. С. Хрушчев, деб кўрсатиб ўтади газета, Австрия Республикасига расмий визит билан келган буюк давлат ҳукуматининг биринчи бошлиғидир. Вена аҳолиси ва Австриянинг расмий шахслари Австрия давлат шартномасини тузиш учун Н. С. Хрушчев томонидан сарфланган куч-ғайратга юксак баҳо бермоқдалар. Бу шартнома тинч-тотув яшаш асосида Австриянинг бетарафлигини ва дўстона халқаро алоқаларини таъминлайди.

«Берлинер цейтунг» газетаси СССР Министрлар Совети Раисининг Австрия пойтахтида бўлиши ҳақидаги хабарни «Вена, Н. С. Хрушчев хуш келибсиз! демоқда» деган сарлавҳа остида босиб чиқарди. Газета шуни таъкидлаб ўтадики, Австрия халқи ҳурматли меҳмоннинг бу ерга келганидан хурсанд бўлгани ҳолда, уни ғоят самимият билан кутиб олмоқда.

«Националь-цейтунг» газетаси шу нарсани уқтириб ўтадики, СССР билан Австрия ўртасида вужудга келган муносабатлар тинч-тотув яшаш намунасидир.

Берлинда чиқадиган бир қанча газеталар Австрия Республикасининг президенти А. Шерфнинг Н. С. Хрушчев Австриянинг самимий дўсти, деган сўзларини сарлавҳаларда бермоқдалар. (ТАСС).

ЮЗДА-Ю, ҲАМОН НОВҚИРОН

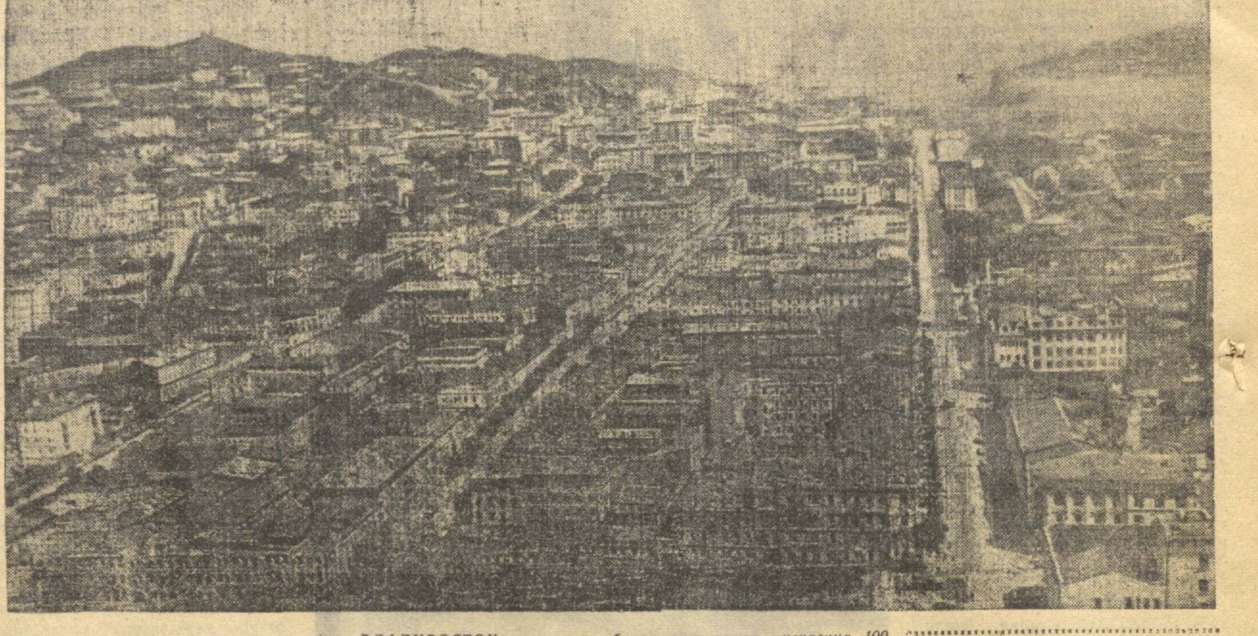

ВЛАДИВОСТОК шаҳрининг барпо этилганига кечагина 100 йил тўлди. Шаҳар меҳнаткашлари ана шу шонли кунни катта тантана билан нишонладилар. Вокзал майдонига минглаб владивостокликлар йиғилди. Владимир Ильич Ленин ҳайкали олдида шаҳар меҳнаткашларининг митинги бўлди. «Авангард» стадионида эса, Владивосток шаҳрининг 100 йиллигига бағишланган катта спорт байрами бўлиб ўтди. Сиз суратда кўриб турган чиройли иморатлар, катта кўчалар Владивосток шаҳрининг ҳуснига ҳусн қўшиб турибди. Бу ерда совет ҳокимияти йилларида юзлаб чиройли ва муҳташам бинолар қурилди. Бу расм Владивосток шаҳри устида вертолётдан олинган.

Мутахассис графиклар

Тошкент Давлат педагогика институтининг бадиий-графика факультетини бу йил 47 киши тамомлади. Улар ўрта мактабларда расм ҳамда чизмакашлик фанларидан дарс берадилар.

Диплом ишларини муваффақиятли ёқлаган Х. Бекиев, С. Туленбоев, Б. Туржоновлар Қорақалпоғистон АССРга, М. Турсунов, А. Грабиан, А. Ҳақназаров, Г. Петровалар Сурхондарё областига бориш учун йўлланма олдилар.

Х. МАДАЛИЕВ.

«ҚИЗИЛ ЎЗБЕКИСТОН» МАТЕРИАЛЛАРИ ИЗИДАН

„Кимсан, Назмихон!“

Шу сарлавҳа остида босилган фельетонда Тошкент шаҳар, Октябрь районидаги 179-болалар боғчасининг мудири Назмихон Хайитованинг тарбиячиларга нисбатан ўтакетган даражада ҳурматсизлик қилиши, тарбия ишларининг издан чиқарганлиги, қўлининг эгрилиги танқид қилинган эди.

Тошкент шаҳар халқ маорифи бўлимининг мудири ўртоқ А. Тожиев газета танқиди тўғрисида редакцияга қуйидагиларни хабар қилди.

Фельетонда келтирилган фактлар юзасидан текшириш ўтказилди. Ҳақиқатан ҳам болалар боғчасининг мудири ўртоқ Н. Хайитова боғча ишларига бутунлай қарамай қўйган. Натижада тарбия ишлари издан чиққан. Боғчада маъмурий ва хўжалик ишлари ҳам яхши эмас. Шаҳар ва Октябрь район халқ маорифи бўлимларининг бир неча марта огоҳлантиришларидан ўзига тегишли хулоса чиқариб олмаган. Н. Хайитова болалар боғчасининг ишини эплай олмагани учун вазифасидан четлаштирилган.

БАСКЕТБОЛЧИЛАР.
А. ГОРОКРИК фотоэтюди.

ИШЧИЛАР МУҲОКАМАСИДА

«Ўзбекфильм» киностудияси республикамиз меҳнаткашлари билан тез-тез фикр олишиб туришни ташкил этди. Яқинда киностудия коллективи билан Сталин номидаги Тошкент тўқимачилик комбинатининг ишчи ҳамда хизматчилари ўртасида ижодий фикр олишиш кечаси бўлди. Унда киностудия редактори Ёқубжон Шукуров, режиссёр Г. Шабановларнинг «Кино қандай яратилади» ҳамда И. Гибалевичнинг «кино яратишда операторнинг роли» ҳақидаги суҳбатлари тингловчиларда яхши таассурот қолдирди. Бундан ташқари, кечага йиғилганлар киностудиянинг яратадиган ҳужжатли ва бадиий фильмларининг сюжети билан танишдилар. Ижодий фикрлашишдан сўнг кеча қатнашчиларига «Ленин чўққиси», «Ҳаётга қайтиш», «Ўзбекистонимизга келинг» ва «Совет Ўзбекистони» номли ҳужжатли фильмлар қўйиб берилди.

Р. ТУРСУНОВ.

ҲАР ТЎҒРИДА

⊙ Владивосток шаҳридан бир группа мотоциклчилар Болтиқ денгизи қирғоқларигача бўлган узоқ сафарга жўнаб кетдилар. Бу пойга Владивостокнинг юз йиллигигэ ва Совет Литвасининг йигирма йиллигига бағишлангандир. Финиш Клайпеда шаҳрида 3 августда — Литва ССРнинг йигирма йиллиги байрам қилиниш кунига белгиланди.

⊙ Львов университетида Карпат тоғларининг флора ва фаунасини ўрганиш бўйича биринчи халқаро конференция очилди. Бу конференция СССР Фанлар академияси ва Украина ССР Фанлар академияси ташаббуси билан чақирилди. Конференцияда Совет Иттифоқи, Польша, Венгрия, Чехословакия, Руминия ва Болгариянинг таниқли олимлари қатнашмоқда.

⊙ Апшерон ярим оролининг Зиря деган янги манбаида жуда чуқур қудуқдан нефть отилиб чиқди. Бу қудуқ 4,5 километр чуқурликдан 60 тонна юқори сифатли нефть ва кўпгина газ беради.

МАМЛАКАТДА ЭНГ ТЕЖАМЛИ КОРХОНА

Эндиликда бу жойларни чўл деб айтишга тилинг бормайди. Бўзсув каналининг соҳилларида пармалаш вишкалари қад кўтариб, геодезистлар бу жойларнинг режаларини белгиламоқдалар. Ҳа демай, бу ерга қурувчилар келадилар. Орадан бир-икки йил ўтгач Тошкент яқинида индустрия янги гигантининг корпуслари қурилади.

Кези келганда шуни айтиш керакки, биз айтаётган корпус сўзи ўзининг одатдаги тушунчасини ифодаламайди. Электростанциядаги асосий машина-ускуналарнинг ҳаммаси очиқ ҳавода жойлаштирилади. Бу—Тошкент ГРЭСи лойиҳаси авторлари томонидан жорий қилинаётган жуда кўп янгиликлардан биттасидир. «Теплоэлектропроект»нинг Тошкент бўлимида ЎзТАГ мухбири станциянинг баъзи хусусиятлари билан танишиш имкониятига эга бўлди. СССР Госплани ана шу станциянинг лойиҳа топшириғини яқинда тасдиқлади.

Қозон ва турбиналарни очиқ ерларда жойлаштириш — Ватан техникасида энди янгилик эмас. Агрегатлар деворлар ичида жойлаштирилмаса ҳам бино ичида қандай ишласа ана шундай яхши ишлаши исботланди. Иқтисодга келганда шуни айтиш керакки, агрегатлар очиқ ҳавода жойлаштирилса, уларнинг қийматига нисбатан икки процентгача маблағ тежалиб, қурилиш муддатлари 10—12 ой камайтирилади.

Лойиҳада бир қанча тамомила оригинал нарсалар ҳам бор. Масалан, турбиналарни кўндалангига жойлаштириш биринчи марта қўлланилмоқда. Бу ҳол машина залининг узунлигини 69 метр камайтириш имконини беради.

Бу қурилишда бир дона ҳам ғишт керак бўлмай қолди. Ғишт билан битадиган ишлар йиғма темир-бетон ва армопенобетон панеллар билан бажарилмоқда.

Буларнинг ҳаммаси Тошкент ГРЭСининг техника-иқтисодий кўрсаткичларини анчагина яхшилайди. Бу ерда белгиланган қувватнинг киловати Совет Иттифоқида энг арзон бўлади.

Лойиҳада корхонадан фойдаланиш учун қилинадиган харажатларни камайтириш йўллари ҳам кўзда тутилган. Бу ерда машинистлар, кочегарлар, смена ва цех бошлиқлари бўлмайди. Уларнинг вазифаларини станция навбатчиси ва кузатувчиси бемалол бажариши мумкин. Башарти, навбатчи приборларнинг кўрсаткичларидан қаноат ҳосил қилмай, қозон ва турбиналарни ўз кўзи билан кўришни хохласа, унинг пультни қолдириб кетиши талаб қилинмайди—телевизор экрани ёнади. Бу эса, қозон ва машина залининг ҳар қандай қисмига қараш имконини беради.

Станция табиий газ билан ишлайди. 1963 йилда биринчи агрегатни ишга тушириш мўлжаллаб қўйилди. Шундан сўнг эса ҳар олти ойдан кейин биринчи навбатдаги бошқа агрегатлар ҳам ишга туширалаверади. Қолган агрегатлар ҳам шу етти йилликда қувват бера бошлайди.

ФУТБОЛ

ЭРТАГА ЯРИМ ФИНАЛ...

СССРнинг терма командаси Европа кубоги учун Францияда ўтказиладиган ярим финал ва финал ўйинларида қатнашиш учун Марселга етиб келди. СССР терма командасига қуйидаги футболчилар киритилган: Л. Яшин, В. Мослаченко, В. Кесарев, А. Масленкин, А. Крутиков, Г. Чохели, Ю. Войнов, И. Нетто, В. Царев, С. Метревили, В. Иванов, В. Понедельник, З. Калоев, В. Бубукин, Г. Апухтин, М. Месхи ва Ю. Ковалев.

СССР спорт делегациясининг раҳбари ўртоқ Д. В. Постников «Советский спорт» редакциясига телефон орқали қуйидагиларни билдирди:

— Команда аъзолари ўзларини яхши ҳис қилмоқдалар. Биз 6 июлда Чехословакиянинг терма командаси билан ўйнайдиган стадионда бўлдик. Биринчи машқни атайин кечқурун ўтказдик. Чунки, электр ёруғида ўйнашга одатланиб туриш лозим. Стадион унчалик катта эмас. Унинг трибуналарида 40 мингга яқин томошабин учун жой бор. Футбол майдонининг майсаси жуда яхши. Стадионнинг ёритилишида камчилик йўқ.

...Команда аъзолари шаҳар билан танишмоқдалар. Шунингдек, машқ ўтказмоқдалар. Бизнинг рақибимиз — Чехословакиянинг терма командаси Прованснинг терма командаси билан ўртоқлик учрашуви ўтказиш ниятида. Бизнинг тренерларимиз эса, футболчиларнинг ўзаро ўйини орқали машқ ўтказишни мақсадга мувофиқ деб топдилар.

Чехословакиянинг терма командаси Марселга пайшанба куни кечқурун келди. Улар жума куни эрталабдан бошлабоқ машқ ўтказа бошладилар.

СССР—Чехословакия командалари ўртасида Европа кубоги учун бўладиган ярим финал матчи 6 июлда Москва вақти билан соат 22 дан 20 минут ўтганда бошланади.

ЖУРНАЛЛАРНИНГ ЯНГИ СОНЛАРИДА

„ШАРҚ ЮЛДУЗИ“

Журналхонлар июнь сонида Константин Симоновнинг «Тинчлик ҳақида шеърлар»ини, Ҳамид Ғулом ва Шуҳратнинг янги шеърларини ўқишлари мумкин. «Етти йиллик қаҳрамонлари» циклидан берилган материаллар орасида Иброҳим Раҳимнинг «Механизаторнинг уйлари» очерки, Жуманиёз Жабборовнинг «Оққудуқлик қаҳрамон» лавҳаси берилган. Шунингдек Александр Твардовскийнинг «Василий Теркин» поэмасининг давоми босилган.

Бу сонда М. Алиев журналхонларни етук кинорежиссёр Комил Ёрматовнинг ижодий фаолияти билан таништиради. Бундан ташқари, журналда турли хил материаллар, «Гул қайчи» номли янги сатира ва юмор бўлимида ҳикоя ва масаллар бор.

ҲОДИСА

##Ароқнинг „фойдаси“

Абдумажид Йўлчиев уч яшар ўғли Эркинни етаклаб бозорга йўл олди. Йўлчиевнинг эрта тонгдан томоғи қичишиб, қиттак отгиси келиб қолди. У, Эркинни кабобчининг олдига қўйиб, магазинга кириб кетди. Магазинда Абдумажид аканинг ошнаси учраб қолиб, «қиттак» яримтага бориб етди. Кайф тарақлашиб магазиндан чиққан Йўлчиевнинг ёдига ўғли тушиб қолди. Бош айланиб, кўз тиниб кабобчининг олдига келса ўғли йўқ.

Йўлчиев нима қилишини билмай, болалар хонасига борди. Болалар хонасида навбатчилик қилаётган тарбиячи М. Илҳомоваароқхўрнинг адреси ва ишлаш жойини сўради. Абдумажид ака шундай жавоб қилди:

—Тошкент шаҳар, Октябрь район, Гвардия полковник Хўжаев кўчаси, 1 проезд, 2-уйда тураман. 16-инвалидлар уйида экспедитор бўлиб ишлайман.

Экспедиторнинг «қиттаги» ана шундай қимматга тушди.

Т. АКБАРОВ.

Редактор **И. РАҲИМОВ.**

БУ—КИЧИК МАСАЛА ЭМАС

Кейинги вақтларда республикамизда физкультура ҳаракати кучайиб кетди. КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Советининг 1959 йил 9 январда «Мамлакатда физкультура ва спортга раҳбарлик қилиш тўғрисида» қабул қилган қароридан сўнг бу ишга катта аҳамият берила бошланди.

Физкультура халқимиз маданиятининг ажралмас қисми бўлиб, совет кишиларини коммунистик руҳда тарбиялашда муҳим воситалардан биридир.

Ўзбекистонда физкультура ҳаракати кенгайган сари, спортчиларимиз маҳорати ошган сари, малакали жисмоний тарбия ўқитувчилари, тренерлар кўплаб етишиб чиқмоқда. Миллий кадрлардан ташкил топган кўп минглиспортчи, физкультурачилар, спорт жонкуярлари вақтли матбуотда босилиб чиқаётган мақола, очерк, лавҳа, ҳикояларни қизиқиб ўқишади.

Ана шу материалларда спорт терминлари кўпинча нотўғри шарҳланадики, бу ҳол кишини ранжитмасдан қўймайди.

Бу мақолада ана шу ноаниқликларга барҳам бериш кўзда тутилади.

Физкультура ва спорт. Бундан 25—30 йил муқаддам бу сўзларнинг асл маъноси нима эканлигини биладиган ёшлар камдан-кам эди. У вақтларда биз «бадан тарбия» деган сўзларни билардик. Бу сўзлар эса, энгашиш, қўл-оёқни уёқ-буёққа узатишдан иборат экан, деб тушунардик.

Орадан оз вақт ўтди, мамлакатимиз шаҳдам қадамлар билан олға кетди. 1936 йилда Ўзбекистон Марказий Ижроия Комитетининг қарорига мувофиқ, шахмат-шашкага доир бирмунча китоблар нашр этилиши муносабати билан Терминком ташкил қилинди. Терминком шахмат-шашка терминларини ишлаб чиқди. Бироқ спортнинг бошқа турлари бу соҳада узоқ вақтгача орқада қолиб келди.

1951 йили Республика физкультура ва спорт комитети ҳузурида физкультура-спорт терминларини ишлаб чиқиш ва жамоатчилик муҳокамасига қўйиш ишлари бошланиб кетди. Бу соҳада Ўқув педагогика давлат нашриётида ҳам бирмунча ишлар қилинди. Натижада мактаб жисмоний тарбия программаларида физкультура терминлари маълум изга солинди.

Бироқ, матбуот, радио ва бир қатор нашриётларда физкультура-спорт терминлари ўз ҳолига ташлаб қўйилди, уларни умумлаштириш (унификация қилиш) ишлари билан шуғулланувчи ташкилот бўлмади.

Натижада физкультура ва спорт терминологияси жуда ҳам чалкаштириб юборилди. Бунга А. С. Пушкин номидаги тил ва адабиёт институтининг луғат тузувчилари ва ЎзТАГ таржимонлари айниқса катта «ҳисса» қўшдилар.

Ажабо, республика партия ва совет ташкилотларининг қарорларида терминлар тўғри ишлатиладию, ўша масала билан бевосита шуғулланиши лозим бўлган ташкилотлар ишни ҳар гал бузиб қўядилар.

Бунинг сабаби нима?

Сабаби шуки, терминни тўғри ёзадиган ташкилотлардаги ўртоқлар лозим бўлганда «Ўзбекистон физкультурачиси» газета редакцияси билан маслаҳатлашадилар, консультация оладилар. Тил ва адабиёт институтининг ходимлари эса, бу масалада бирмунча такаббурлик қиладилар.

1954 йилда нашр этилган бир томлик русча-ўзбекча луғат ва ундан кейин босилиб чиққан кўп томлик луғатлар физкультура-спорт терминларини нотўғри ёритгани учун «Қизил Ўзбекистон» ва «Ўзбекистон физкультурачиси» газеталарида бир неча бор танқид қилинган эди. 1959 йилда нашр этилган ўзбекча-русча луғатда бу хатолар яна такрорланди.

Ҳозир луғатлардаги бу «касаллик» радио ва матбуотга ҳам тарқалмоқда. Биз мана шу «касаллик»нинг олдини олиш учун энг кўп ишлатиладиган баъзи бир термин ва ибораларни келтирамиз. Шу йил Ўзбекистон Ўқув педагогика давлат нашриёти ўқитувчилар ва ўқувчилар учун нашр этадиган «Физкультура ва спортдан изоҳли луғат» китоби бунга асос қилиб олинади.

Олимпиада. Эрамиздан тахминан 2500 йиллар бурун қадимги Юнон, ҳозирги Грециянинг **Олимп** деган тоғ тепасида турли мамлакат спортчиларининг ҳар хил спорт мусобақалари бўлиб ўтган. Ана шу мусобақаларга **«Олимпиада»** деб ном берилган. Русча **олимпийский** сўзи ўша олимпиада сўзидан келиб чиққан. Баъзи бир таржимонлар **олимпийский** сўзини **олимпик (масалан, олимпийские игры** иборасини олимпия ўйинлари) деб хато таржима қиладилар. Олимпия деб ўша Олимп тоғини ўз ичига олган область (вилоят)га айтилади, лекин бунинг Олимпиадага бевосита алоқаси йўқ. Шунинг учун русча **олимпийский** сўзи **олимпиада** шаклида берилиши лозим, чунки русчада **олимпиадинский** шакли ишлатилмайди.

Фехтование — қиличбозлик спорти. Қиличбозлик — санчадиган (рапира, шпага, штик), чопадиган, кесадиган (эспадрон) асбобларда жанг қилишдир. Найзабозлик (штыковой бой) қиличбозликнинг фақат бир қисмини ташкил қилади. Демак, фехтование сўзи **қиличбозлик** деб олиниши лозим.

Физическая культура — «Физкультура» сўзининг тўла ёзилиши. Аммо бу ибора ўзбекчада ягона «физкультура» шаклида қабул қилинган. Баъзи бир кишилар **физическая физкультура** (физкультура) билан **физическое воспитание** (жисмоний тарбия), **физическое развитие** (жисмоний ривожланиш), **физическая закалка** (жисмоний чиниқиш) сўзлари билан аралаштириб юборадилар. Уларни ўз ўрнида ишлатиш керак, албатта.

Борьба — кураш. **Борец** — курашчи. (лекин «полвон» эмас). **Борец-вольник** — эркин курашчи. **Борец-классик** — классик курашчи. **Борец-самбист**—самбо курашчиси. Шунингдек: **классическая борьба** — классик кураш, **вольная борьба** — эркин кураш, **борьба самбо**—самбо кураши.

Водное поло (ватерполо) — сув полоси. **Ватерполист** — сув полочиси. **Туризм** — туризм. **Туристский** — туризмга оид. Масалан, **турстская база** — туризм базаси. «Туристик» шакли қўлланилмайди.

Метание — ирғитиш. «Улоқтириш» дейиш ҳам мумкин, лекин мактаб жисмоний тарбия программасида «ирғитиш» шакли олинганлиги учун терминларни умумлаштириш мақсадида мана шу «ирғитиш» сўзини ишлатиш маъқул кўрилади.

Толкание ядра — ядро ирғитиш, улоқтириш («отиш» эмас).

Бег — югуриш («чопиш» эмас).

Городки—городки (спорт ўйинларидан бири). **Городошник** — городкичи.

Многоборие — кўпкураш. **Троеборие** — учкураш. **Десятиборие** — ўнкураш. **Многоборец** — кўпкурашчи.

Шест — шест (сакраш учун узун таёқ). **Шестовик** — шест билан сакровчи.

Комбинированная эстафета — аралаш эстафета (эркаклар, аёллар, ёшлар, аралаш, спорт турлари аралаш эстафета).

Мяч (большой) — тўп (футбол, баскетбол, волейбол тўпи). **Мяч** (малый) — копток, коптокча (масалан, теннис коптокчаси).

ГТО («Готов к труду и обороне СССР») — ГТО («Меҳнатга ва СССР мудофаасига тайёр»). **ГТО I ступени** — I босқич (лекин «даража» эмас) ГТО.

Перекладина — турник. **Подтягивание** — қўлда осилиб кўтарилиш. **Лазание по канату** (шесту)— арқондан (шестдан) тирмашиб чиқиш.

Кувырёк — дўмбалоқ ошиш. **Упор** — таяниш. — **Вис** — осилиш. **Тренировка** — тренировка, машқ. **Тренироваться** — тренировка, машқ қилиш. **Упражнение** — машқ. — **Упражняться** — машқ қилиш. **Партия** — партия (волейбол ва бошқа спорт ўйинларида). **Партия** — ўйин (шахмат ва шашкада).

Тур — тур (масалан, бугун биринчи тур). **Круг** — давра (бир давра ўйин). **Круг** — доира. **Центральний круг** — марказий доира. **Круг**—айлана (акробатика машқи). **Любитель спорта** — спорт ҳаваскори. **Болельщик футбола** — футбол ишқибози. **Экс-чемпион** — собиқ чемпион ва ҳоказо.

Бу масала — кичик масала эмас. Агар барча қаламкашларимиз ҳеч бўлмаганда ана шуларни тўғри ишлатсалар ўзбек тили интернационал сўзлар, айниқса спорт терминлари билан янада бойиган ва ягона отама майдонга келган бўларди.

Ҳ. ТОЖИБОЕВ.
М. НОРКИН,

ТЕАТР

НАВОИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА — 6/VII да **Севилья сартароши**, 7/VII да **Масхарабозлар ва концертдан бўлим.**

АНДИЖОН МУЗДРАМА ТЕАТРИ — Ҳамза номли театрнинг ёзги биносида: 5/VII да **Урмон**, 6/VII да **Лайли ва Мажнун**. Муқимий номли театрнинг ёзги биносида: 5/VII да **Катта концерт**.

КИНО

Қишки фантазия (кенг экранли рангли фильм) — «ВАТАН» (кундуз ва кечқурун), «МИР» (кундуз соат 2 ва кеч 6 да), «ФЕСТИВАЛЬ» (кеч 9-20 минут ва 10-50 минутда).

Юборилмаган хат — «ИСКРА», «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ», «ЎЗБЕКИСТОН», «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ», «СПУТНИК» (кундуз ва кечқурун). «ВАТАН» (ёзги, кеч соат 9-10 минут ва 10-50 минутда). ПУШКИН номли (кеч 9-10 минут ва 11 да).

Акуланинг тиши — «МИР» (кундуз ва кечқурун). «ХЕВА» (кеч соат 9-15 минут ва 11 да).

Ўғлим уйланади — «ВАТАН» (кундуз соат 2,4, кеч 6 ва 7 яримда). НАВОИЙ номли (ёзги, кеч 9-20 минутда).

Хўрланганлар (2-серия) — «ДРУЖБА» (1-залда кундуз ва кечқурун).

Соат ярим кечада тўхтаб қолди (ўзбек тилида кеч соат 9-10 минутда). **Урмон атамани** (кеч 10-40 минутда) — «ОКТЯБРЬ».

Бедарак кетган — СОБИР РАҲИМОВ номли (ёзги, кеч соат 9 ва 11 да).

Саҳродаги воқеа — «УДАРНИК» (кеч соат 9-15 минутда ва 11 да).

БИЗНИНГ АДРЕСИМИЗ: ТОШКЕНТ, «Правда Востока» кўчаси 26 уй

КОММУТАТОР — 26334, 33262. **Редакция бўлимларининг телефонлари:** партия турмуши — 27604. Пропаганда — 31226. Саноат ва транспорт — 34780. Совет қурилиши — 27604. Қишлоқ хўжалиги — 34455. Адабиёт ва санъат — 32036. Фан, мактаб ва олий ўқув юртлари — 34524. Маҳаллий ахборот — 34524. Оммавий ишлар ва хатлар — 29005. Секретариат — 33469, 32347. Эълонлар — 28142.

«Қизил Ўзбекистон», «Правда Востока» ва «Ўзбекистони Сурх» бирлашган нашриётининг босмахонаси.

Р 01928. Нашр. А. № 155.